

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de
Coloniae Agrippinae, 1689

In Feriam V. Cinerum.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56333)

FERIA QUINTA CINERUM,

CONCIO

DE VOLUNTATE DEI QUOAD SALUTEM
hominum : ubi de subrogatione quorundam
in locum aliorum.

Dico autem vobis, quod multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac & Jacob in regno Caelorum, filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores. Matthæi 8.

IN Centurionis, hominis Gentilis, seruo, qui jacebat in domo Paralyticus, statum habemus populi Gentilis cuius propè erat salus conclamata. In accessu Centurionis ad Christum per Judæos, vocationem gentium per Judæos, quia (Isai. c. 2.) *de Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem: Et c. 60. Et ambulabunt gentes in lumine tuo.* In fide Centurionis superante fidem Judæorum, mirabilem gentium conversionem supra Judæos secundum illud, *Non inveni tantam fidem in Israël:* In puero Centurionis sanato, vocationis gentium figuram, sicut in altero Centurione eadem gentium vocatio & fides cœpta est: uti dicitur Act. 10. In Christi sermone ut ait Chrysost. Sententiæ eujusdam ac Judicij pronuntiationem. In miraculo, ut idem Chrysost. ait, fidem

verborum signo confirmat, quia doctrinā planè admirabilem afferebat, de quâ nobis hodie sermo instituendus est, si prius lumen è cœlo accersiverimus. *Ave Maria.*

IN Christi sanationibus & miraculis aliud fuit quod intendebat vel petens vel accipiens, aliud quod volebat qui faciebat ac operabatur. Qui petebat, salutem attendebat, ac liberationem ab aliquo incommodo, itaque vel misericordiam eius, vel potentiam sollicitabat, ut ille, *si vis potes me mundare.* Item *si quid potes adjuva nos.* Item filij David *miserere nostri.* Qui verò sanabat ac faciebat miraculum, longè aliquid majus intendebat, itaque factò & miraculo doctrinam addebat, & verbum, & utroque aliquid significabat. Ac ne vager per singula & in hodierno harem

R 2

Evan-

Evangelio, quod Centurio quæsit, servi sui fuit sanatio, quoniam in domo jacebat Paralyticus, & ut ait Lucas, *Erat moriturus* & aliunde ut ait idem: *Illi erat pretiosus, et timos charus & in pretio: secundum illud Sapientis. Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua*: Itaque Christi pulsat potentiam: *Dic verbo, & sanabitur puer meus*: Matth. *eipe lo gon*. dic verbum. Sed quod Christus & factus, & oratione voluit, longè sublimius fuit: hoc nempe admirabile mysterium ut loquitur Apostolus Rom. II. Quod nos ignorare prohibet, his verbis. *Nolo enim vos ignorare fratres mysterium hoc, ut non sitis vobis ipsis sapientes, quia cæcitas ex parte contigit in Israël, donec plenitudo gentium intraret*. Est autem eiusmodi, Evangelicam gratiam Judæis primùm ex promissione offerendam, quam si respuerent, non defuturos, qui illam per fidem acceptarent, sed statim cum latiore cum fructu, transferendam ad gentes, quæ Judæorum loco in regnum admitterentur. Sed quoniam omne mysterium latet, atque involutum est, & aliunde uti dicitur Tobia 12. *Sacramentum Regis abscondere, bonum est, opera autem Dei revelare, & confiteri honorificum est*, placet illud mysterium paucis verbis à me prolatum & in hodierni Evangelij tum miraculo, tum oratione comprehensum, uberius vobis exponere quod sequentibus propositionibus facio.

1. Propositio. Sicut Deus neminem salvat per vim & coercionem; ita voluntas quâ vult aliquos esse salvos, non potest hominem, vel malitiâ, vel ignaviâ, impediri. 1. Pars probatur.

1. Quia cum multis modis homines salvare Deus potuisset voluit per me-

rita, oportuit itaque ut volentes salvarentur, nam ad meritum requiritur libertas.

2. Probatur ex principiis salvationis, quæ duo sunt, gratia, & voluntas; atqui gratia non cogit, sed vocat, itaque in intellectu tantum ostendit, in voluntate, blanditur, secundum illud Augustini lib. de Peccator. meritis & remissione: Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratia Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates. Quod si aliquando dicitur trahere, intellige non vi sed amore, non necessitate sed delectatione, secundum illud August. Tract. 26. in Joan. Trahit sua quemque voluptas, non necessitas; sed voluptas, non obligatio, sed delectatio. Unde tractionem Patris ad filium sic explicat Prosper lib. contra Collator. cap. 6. Non resistentem invitumque compellit, sed ex invito volentem facit: propterea eiusmodi gratiam appellat D. Augustinus victricem delectationem. Quod si gratia non obest libertati, multo minus voluntas, quæ est alterum salvationis principium. Verum igitur est hominem ut non salvari: idque certè ita decuit esset, ut nimirum nemo invitus esse. Beatus, cum potius omnes beatitudinè appetant: ad hæc, tantum bonum est beatitudo, ut omnibus votis, & desideris, & voluntatibus appeti debeat.

2. Pars propositionis nempe Dei voluntatem quâ vult aliquos esse salvos, impediri non posse hominum vel malitiâ vel ignaviâ.

Probatur 1. Quia ideò hæc voluntas Dei vocatur ab Apostolo, propositum,

tum, unde apud Augustinum vocatio secundum propositum semper habet effectum: & Isaia 46. *Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet.* & Joan. 10. de Ovis suis. *Non peribunt in aeternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.*

Probatur 2. Ex Sap. 12. *Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, & cum magna reverentia disponis nos, subest enim tibi cum volueris, posse.* Ex quibus verbis discimus cum in Dei potestate sit omnibus modis movere liberum arbitrium sic movere potest ut faciat ut velit, quapropter recte dicitur, *subest tibi cum volueris, posse.* Itaque licet multi nolint vel malitiam, vel ignavia, ita tamen quosdam vocat, ut infallibiliter veniant. Ita cum multi ad coenam invitati venire nolissent, alios sic vocavit, ut venierent; quod significavit cum dixit Dominus servo, Lucae 14. *Exi in vias, & sepes, & compelle intrare ut impleatur domus mea.* Ista compulsio, est peculiaris vocatio cui nemo resistit, & quae suum semper habet effectum.

Probatur 3. Quia sic naturam comparatum est, ut quod quidam respuunt, alij plurimum faciant. Itaque licet in tanto hominum numero multi sint qui vel malitiam, vel ignavia salvari nolint, illi tamen efficere non potuerunt, quin aliqui salvari velint auxiliante gratia: ut in figuli manu, vasa multa franguntur, sed quaedam cohaerent & conservantur: Er hic valet argumentum Apostoli Rom. 3. *Si quidam illorum non crediderunt, nunquid incredulitas illorum fidem Dei evacuavit?* absit. Ita si quidam noluerunt salvari, non tamen Dei de hominibus salvandis consilium perit: nam uti dicitur Rom. 11. *Sine poenitentia sunt*

dona, & vocatio Dei: Cum itaque dare gloriam hominibus decreverit non inde consilium mutat, quod accipere nonnulli recusent, sed ea voluntas semper perdurat, & in aliquo effectum tandem habebit.

2. Proposito est, Deus generatim statuit certam & quoad numerum determinatam hominum multitudinem salvare.

Probatur 1. Ex verbis Christi Jo. 14. *In domo Patris mei mansiones multae sunt.* Igitur ut concludit Nazian. orat. 1. Theol. non una tantum, sed plures: Age vero (inquit) eas ne putas omnes impleri, an quasdam quidem impleri, caeteras autem minime, ut inanes, & frustra paratas? utique omnes. Nec enim a Deo quidquam temere, atque incassum factum est: Et hoc conveniens est Dei bonitati ut plures ad vitam illam beatam ordinarentur, nec unus aut pauci admodum. Idem docuit Augustinus Epist. 106. ad Bonifac. ubi de praedestinitis sic loquitur: Quorum ita certus est numerus, ut nec addatur ei quidquam, nec minuatur ex eis: Prosper Epistolam de libero Arbitrio ad Ruffinum, certum docet esse definitumque numerum praedestinati in vitam aeternam populi, & secundum propositum Dei vocantis, electi. Quod quidem (inquit) tam impium est negare, quam ipsi gratiae contraire.

2. Probatur ex illo Apocal. 3. *Tene quod habes ne alius accipiat coronam tuam:* quod explicans Augustinus lib. de Corrupt. & Grat. cap. 13. Si alius non est accepturus, nisi iste perdiderit, certus est numerus: Ex quo loco hoc efficaciter trahitur argumentum: Si alius non

est accepturus coronam, nisi iste perderit, id fieri oportet, ne prædestinatorum multitudo crescat ultra certum numerum prædefinitum, igitur illius hominis prædestinatio pendet ex eo, quod certus numerus prædestinatorum fuerit prædefinitus, & ab eo numero defecerit alter.

3. Probatur. Ex communi Theologorum sententiâ quam ex Augustino sumunt, tunc demum finem habiturum mundum cum impletus fuerit numerus prædestinatorum, & in hunc sensum afferunt responsionem datam Martyribus poscentibus vindictam Apocal. 6. *Et dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum, & fratres eorum qui interficiendi sunt, sicut & illi.* Cum itaque mundus sit finiturus illo numero completo, oportet illum numerum esse determinatum, ante quem mundus non finiat, post quem mundus non duret, etenim propter electos mundus creatus est.

Et hoc conveniens est divinæ sapientiæ & providentiæ quæ Civitatem illam præparavit certo ordine comprehensam, & in illâ tot mansiones, & convivium sic instruxit ut tot loca præpararit: Vnde cum invitati fuissent aliqui, & ex iis quidam venissent, alij non venissent, respondit servus, *Domine factum est ut imperasti, & adhuc locus est: Cui Dominus: Exi in vias & sepes & compelle intrare, ut impleatur domus mea: certe ante impletam quoslibet invitat, illâ autem impletâ neminem vocat.*

3. Propositio est. Quamvis multi suâ culpâ nolint esse eo ex numero: impedire tamē non possunt quin numerus

ille, compleatur, unde fit ut ex nullo pendeat in particulari. i. pars probatur ex dictis. Quia cum Deus neminem cogat, multi sponte suâ nolunt venire, itaque verum est, quod dicitur, *Multi vocati, pauci vero electi*, nam plurimi ad cœnam Agni vocantur, sed ut ait Evangelista: *Noluerunt venire*, nemo itaque excluditur nisi culpâ suâ, quia omnes vocantur, & sincerè vocantur, nempe ut veniant.

2. Pars probatur 1. Ex Parabolâ invitatorum ad cœnam Lucæ 14. Nam cum dixisset multos fuisse invitatos, de illis ita subdit, *Et ceperunt simul omnes excusare.* Nè tamen crederes frustra paratam esse cœnam: *Tunc iratus Paterfamilias, dixit servo suo. Exi cito in plateas & vicus Civitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos, introduc huc.* Et ait servus, *Domine, factum est ut imperasti, & adhuc locus est: Et ait Dominus servo. Exi in vias, & sepes & compelle intrare, ut impleatur domus mea:* Ex quibus verbis colligitur, eos qui venire renuerunt, privatos quidem fuisse illo honore, iuxta illud: *Dico autē vobis quod nemo vivorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam:* sed tamen minimè effecisse, ut frustra parata fuerit cœna quia alij vocati sunt, qui venirent, & qui defacto venerunt, iuxta illud, *ut impleatur domus mea.*

2. Probatur ex verbis S. Ioannis Baptistæ, Matth. 3. *Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham, Dico enim vobis quoniam potens est de lapidibus istis suscitare filios Abraham, jam enim securis ad radicem arborum posita est.* In quibus verbis includitur cogitatio Iudæorum & Joannis responsio: cum enim
Joan-

Ioannes ad pœnitentiam Iudæos vocet, si perire nollent, ipsi hæc aqua dicit cogitabant, se esse filios naturales Abrahamæ: Deum autem fœdus cum Abraham pepigisse, ac semini eius salutem, atque hæreditatem esse pollicitum, itaque nil esse quod timerent venturam iram, non enim posse perire, nec Deum promissâ suâ posse abscindere, cum propter suam iustitiam, tum propter Abrahamæ Patris ipsorum sanctitatem ipsi acceptissimam: Quibus rectè Ioannes respondet. Posse Deum illis omnibus perditis adimplere promissiones Abrahamæ factas, de semine ipsius: Nam qui olim ex lapideâ & sterili vulvâ Saræ excitavit Abrahamæ filium, cuius deinde posteritas arenę maris cœquata est, is modò ex illis quos Ioannes ostendebat lapidibus, eidem suscitare poterit semen in quo præster, quæ sunt Abrahamæ promissâ. Itaque lapidum potius fecit mentionem, ut scirent Deum simili olim modo, Abrahamæ filios dedisse, & aliquando daturum: sic enim appellat Scriptura sterilem Saræ vulvam, & emortuum corpus Abrahamæ Isaïæ 51. *Attēdite ad Petram unde excisi estis, & ad cavernam laci de quâ præcisi estis: Attendite ad Abraham Patrem vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos: quod & factum est, cum Deus ex Gentilibus saxa pro dijs colentibus, eisque secundum Davidem assimilatis, & in vitijs suis jam obduratis, plerosque per fidèi imitationem fecit esse filios Abrahamæ: neque enim, ut ait Apostolus Rom. 9. Omnes qui ex Israël sunt, ij sunt Israëlita: neque qui semen sunt Abrahamæ, omnes filij: sed in Isaac vocabitur tibi semen: id est, non qui filij carnis, Hi filij Dei: sed qui filij sunt promissionis, & isti-*

mantur in semine. Ex quibus omnibus conficitur eos Abrahamæ filios qui converti noluerūt, non evacuasse Dei promissionem, sed vel ex lapidibus Deum suscitare potuisse filios Abrahamæ, in quibus facta ipsi divina promissio impleatur: unde Apostolus Rom. 9. *Non quod exciderit verbum Dei, non enim omnes qui ex Israël sunt, ij sunt Israëlita,* quia unis pereuntibus, alij substituuntur. Itaque quod proposuimus verum est, nempe qui ex electorum numero esse nolunt, minimè impedire quin ille numerus impleatur, ut qui nolunt fidem Abrahamæ imitari nec esse filij secundum promissionem impedire non possunt, quin promissio ipsi facta impleatur, nam etsi omnes filij Abrahamæ secundum carnem perirent, posset tamen ei Deus multiplici ratione filios dare, etiam ex lapidibus. Unde...

3. Pars facile probatur nempe illius numeri prædefinitionem nullo modo pendere à determinatâ prædestinatione alicuius singularis hominis. Quia hoc homine deficiente, substituendus est alius ad eum numerum explendum: In eo igitur tota est fundatoris, & Architecti sapientia, atque prudentia, ut definierit, quanta sit futura Civium multitudo, ut nec maior, nec minor: & quòd in Templo vel ædificio, tot mansiones assignentur extruendæ, nec plures, nec pauciores: non autem ut isti potius quàm isti homines eliganter, ut eam Civitatem aut illas mansiones impleant, nã si nō habeant aptitudinē, relinquendi sunt, ut aptiores eligantur, nō deerunt autē in tantâ multitudine possibiliū qui apti existant: Ita in lapidum electione

res.

res se habet: & in hominum electione ut numerum impleant salvandorum.

4. Propositio ex præcedentibus sequitur: Inde evenit ut casus & perditio unius sæpe sit causa felicitatis salutisque alterius: Dixi sæpè, ne intelligas id semper fieri, quod aliqui dicunt, nunquam permitti à Deo, ut justus aliquis cadat & condemnetur, quin alium ipsius loco substituatur, quasi singulis quibusque cadentibus, totidem alij prædestinati subrogarentur: Quia uti patet experientiâ multitudo cadentium à gratiâ, & damnatorum longè major est quàm sit multitudo peccatorum hominum, qui prænitentiam resipiscunt, & perseverant.

Probat 1. id sæpè contingere, ex variis Scripturæ locis: Et quidem ex Parabolâ invitatorum ad cœnam; nam qui postremi sunt vocati, non fuissent vocati, si primi venire voluissent, sed quia venire noluerunt, & adhuc locus erat; ideò usque ad sepes itum est, exitisque viarum ut domus impleretur: primorum itaque exclusio, causa fuit introductionis aliorum. Eodem pertinet illud Job. cap. 34. *Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis.* Ex interpretatione B. Gregorij, cuius sunt verba. Notandum verò est quia dum alijs cadentibus, ad standum alij solidari perhibentur, electorum numerus certus ac definitus ostenditur. Loquitur autem Job de Regibus ac Principibus à quibus Deus regnum aufert & coronam quam alteri, alteri, & sæpè humili tradit: sicut itaque in illis unius casus, est alterius exaltatio, ita sæpè in ordine gratiæ contingit.

Ita admonet Deus Apocal. 3. Episcopum Philadelphiam, *Tene quod habes, nè alius accipiat coronam tuam:* Nam alius non est accepturus, ait Augustinus, nisi iste perdidit: & si perdidit, alius est accepturus: quippe Deus nemine indiget, quare si quis oblatâ nõ utitur gratiâ ad alium transit. *Sunt enim,* ut ait Apostolus, *dona Dei sine penitentiâ;* quæ dare decrevit, semper dat, non quidem nolenti, sed volenti, quod si aliquis nolit, erit quit volet, qui autem recusabit, ut suo damno ita alterius emolumento perdet. Ita Saül dum se regno præbet indignum, Davidi aditum præbuit ad regnum, secundum illud Samuelis ad Saulem 1. Reg. cap. 15. *Scidit Dominus regnum Israël à te hodie, & tradidit illud proximo tuo, meliori te: Porro triumphator in Israël non parcat, & penitentiâ non flectetur, neque enim homo est, ut agat penitentiâ:* Et cap. 16. *Et directus est spiritus Domini à die illa in David, & deinceps spiritus autem Domini recessit à Saül, & exagitabat eum spiritus nequam à Domino.* Ita repudiatio Vasthi Reginæ locum dedit Esther, quæ nunquam ad regnum venisset, nisi Vasthi perdidisset: si Judas Iscariotes locum suum tenuisset, nunquam Matthias undecim fuisset annumeratus, sed uti dicitur Actor. 1. *Episcopatum eius accipiat alter.* Quid enim necesse fuit Matthias fieri Apostolum, nisi quia Judas locum suum amisit, qui vacuus esse nõ debuit? Quod de paucis factum ostendimus, de innumeris probari posset, tam id quotidie contingit. Sed parum est quod in singulis (licet multis) id accidat:

Totius unius populi exemplum habemus

bemus in Scripturâ Exodi 32. cum enim populus absente Moyse in idololatriam prolapsus fuisset, inter cætera quæ Deus iratus in populum dixit Moyfi hoc fuit. *Cerno quod populus iste dure cervicis sit, dimitte me ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam:* Certè si Moyse Deum non placasset, repudiato Ibraële, aliam gētem in suum populum assumpfisset, & Israëlis repudiatio fuisset alterius gentis evectio: sed quod illo tempore factum non est, id postea mutatione graviore factum est: Nam licet Christus in omnium hominum bonum venisset, quia tamen peculiariter illi populo promissus fuerat secundum illud Deuteronomio. 18. *Prophetam de gente tuâ, & de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi Dominus Deus tuus, ipsum audies:* unde Apostolus Rom. 9. *Quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissa, quorum Patres, & ex quibus est Christus secundum carnem:* & propterea cum venisset dicebat Matth. 15. *Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israël.* & Matth. 10. *Apostolus missurus, ita præcepit. In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis, sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Israël:* idque Apostoli initio observarunt: (Non quod Christus pro omnibus mortuus non fuerit, omnesque non redemerit, & omnium curam non gesserit, fuit enim propitiatio pro peccatis totius mundi, & redemptor universalis, sed quia hæc salus & redemptio non eodem ordine annuntianda, & comunicanda fuit, sed prius Iudæis & postea gentibus, unde futurum erat, ut gentes, quibus eo tempore salus non

annuntiabatur, fructu redemptionis, privatae essent, quam omnino percipissent, si salutis verbum citius eis esset notificatum) quia, inquam, Iudæi verbum illud neglexerunt hinc factum est ut è gratu suo dejecti sint, & in eogentes collocatae: & ita ordo prædicationis per Iudæorum incredulitatē mutatus est; ipsis enim non credentibus, Apostoli ad gentes statim conversi sunt, & factum est, ut citius eis annuntiata sit salus, & multo plures eam receperint: Quam doctrinam docuere Paulus & Barnabas Act. 13. *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quia repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes, sic enim præcepit nobis Dominus:* Nota illud primum, quod Christus etiam docuerat Luc. 14. per parabolam invitantis multos ad cœnam magnam, nam cum se excusasset, dixit *Pater familias exi cito in vicos & plateas:* hæc vox cito significat gentes etiam vocandas, sed non ita cito, sicut factum est propter Iudæorum incredulitatem: Porro non solum citius salus gentibus est annuntiata ex Iudæorum incredulitate, & primi facti sunt Gentiles, secundum illud. *Et erunt novissimi primi, & primi novissimi,* sed etiã loco Iudæorum gentes subrogatae sunt & insertae Christo & Ecclesiae: fractis enim naturalibus Olivæ ramis, inserti sunt rami oleastri: Quod si Iudæi omnes credidissent, gentes quidem postea vocatae fuissent, sed multæ interim perissent, nec loco Iudæorum fuisset subrogatae: Deus itaque ex incredulitate Iudæorum perfecit celerem gentium salutem, & per eam Iudæorum ruinam implevit: Hoc significant

illa Apostoli verba Rom. II. *Illorum delictio salus est gentibus, ut illos emulentur: Et postea. Delictum illorum divitiæ sunt mundi, & diminutio eorum, divitiæ gentium.* Quia quò pauciores ex Iudæis crediderunt, eò plures ex gentibus: Et postea. *Amisio eorum, reconciliatio est mundi.* Item *Aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster es, insertus es in illis:* id est, loco illorum; eorum enim casus, tuæ exultationis occasio est. Hoc itaque cogita primos Christianos è gentibus, qui tamen primitivam Ecclesiam composuerunt, perituros fuisse, nisi Iudæi fidem repulissent, sed illis cadentibus in eorum locum magno suo bono sunt positi, & Christi prophetia effectum habuit, *Dico autem vobis quòd multi ab Oriente, & Occidente venient, (nam undique gentes convocate sunt) & recumbent cum Abraham, Isaac & Jacob in regno Cælorum, filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores.* Atque ex horum ejectione oritur, quòd illi introducantur, adeò verum est, quòd diximus, unius casum esse alterius elevationem. Itaque in universum sic pronuntiat S. Tho. 1. p. q. 23: art. 6. ad 1. Non permittit Deus aliquos cadere quin alios erigat: sic in locum Angelorum cadentium substitui sunt homines, & in locum Iudæorum Gentiles, quòd quâ ratione factum sit, ex Apostoli doctrinâ ostendimus.

5. Propositio est. Talè dispositionè valde esse mirabilè, unde ne illus de eâ dubitaret, eâ Christus & verbo & facto confirmavit.

1. Pars probatur quòd stupenda sit eiusmodi dispositio. Hæc enim in eâ cõtinetur 1. nò omnes æqualiter diligi,

quòd patet, quia quorundam est electio, itaque & prælatio: 2. quosdam ex prima intentione non salvari, sed tantum ex secundariâ, qui enim alterius loco ponitur, non suo loco sedet sed alieno: 3. quosdam ideo salvari quòd alij pereant, quid ita? nonne ambo salvari poterat? Ita quidem si Deus voluisset: sed eum numerum salvandorum determinasset, tam multos minimè creasset, nisi primi defecissent: quòd hinc patet, quia mundi consummatio tunc erit, cum numerus ille fuerit impletus, sed quâdiu locus erit in convivio tandiù vocabuntur ad cœnam: 4. Hinc fieri ut quibusdam expediat, alios perire, ut ipsi salutem assequantur, quid enim Apostolus Iudæos appellat mundi divitias, & eorum amissionem mundi reconciliationem, nisi quia ipsis pereuntibus, gentes salvæ factæ sunt.

2. Pars probatur. Etenim id verba Christi sonant. *Dico vobis quòd multi ab Oriente & Occidente venient & recumbent, cum Abraham, Isaac & Jacob in regno Cælorum, filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores.* Gloriam exprimit per Convivium, ad quòd primùm vocati Iudæi, sed quia venire noluerunt, gentibus locum dedere: Nonne Iudas filius regnerat, cui cum alijs discipulis dictum fuerat *super sedes duodecim sedebitis,* factus est autem gehennæ filius: At vero Æthiops quamvis barbarus, & unus eorum qui ab ortu, & occasu erant, unâ cum Abraham, Isaac, & Jacob æternis bonis fruetur: Quòd autem verbis dixit, id miraculo cõfirmavit; nam absens servum Centurionis iam in extremis positum verbo solo sanavit, quia enim

enim erat admirabile quod dicebatur, re ipsa ostendit, & miraculo; re ipsa, dum esse declaravit in homine Gentili maiorem fidem quam in ullo Iudæo. *Amē dico vobis non inveni tantam fidem in Israël;* miraculo autem, dum servum repente sanavit: prius dixit prophetiam, tum signum adjunxit, ut à rebus præsentibus fidem orationi acquireret, minus majore confirmans: nam quod studio si virtutis salventur, his oppositi pereant, nihil inconueniens sed rationi consentaneum, & legum præscriptis congruens est: verum membra fluxa ac resoluta roborare, & mortuum ex citare, maius quam secundum naturam erat, eiusque vires excedens: In quâ re admirabilem rerum conversionem agnoscit Chrysostr. nam uti tunc prophetiam miraculo confirmavit, ita eventu prophetiæ, signa verè facta fuisse creduntur: illi miraculum viderunt, ut crederent quod prædicebat, nos ex rerum eventu factum miraculum certo cognoscimus.

6. Propositio est: Ita mirabilem esse eiusmodi dispositionem, ut tamen iustissimæ rationes non desinit, atque utilitates maximæ. 1. enim id pertinuit ad summam Dei Sapientiam, ut suo fine non excideret, quantumcumque homines impedire conarentur: cum itaque certum hominum numerum salvare decreverit, *ae dona Dei sint sine pœnitentiâ,* quod aliqui noluerunt, id in alijs consecutus est: Immo hoc fuit opus summæ Sapientiæ, ut ex unorum ruinâ occasionem sumeret salutis aliorum, bonum ex malo eliciens, & ex Iudæorum incredulitate fidem gentium accellerans, ut ex istorum fide, alios aliquando

salvaret: qui procedendi modus, tam admirabilis visus est D. Paulo ut exclamarit. Rom. 11. *O altitudo divitiarum Sapientiæ & scientiæ Dei!* ipse enim solus id scivit per scientiam, & per sapientiam disposuit; *Quam incôprehensibilia sunt iudicia eius, & in vestigabiles viæ eius!* Iudicia Dei appellat quæ munde facere decrevit de singulis hominibus. Vias autem, modos per quos deducit ad effectum quæ facienda statuit: utraque autem vocat incomprehensibilia. quia omnem nostrum captum longè superant. Atque ut de re præsentis loquamur, de quâ etiam & Apostolus loquitur, ad iudicium Dei pertinet quod decrevit, quot homines essent salvandi sive ex Iudæis essent, sive ex gentibus: via autem & modus perducendi quos decrevit ad salutem, is fuit, ut Iudæi primò & per se ad salutem vocarentur, Gentiles autem non nisi secundariò, & ex occasione lapsus Iudæorum, secundum illud: *Iudæi primò, & Græci,* unde factum, ut populum fecerit non populum, non populum autem fecerit populum, secundum illud Osee, quod citat Apostolus Rom. 9. *Vocabo non plebem meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam: & non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam:* & hæc iudicia sunt inscrutabilia, & investigabiles viæ: nam quis unquam cogitasset, per hanc viam salvandas gentes, ac magnam ex parte perituras nisi maximam ex parte perituras nisi maximam ex parte Iudæi periissent, in quo magna fuit scientiæ, & sapientiæ Dei profunditas.

2. Id pertinuit ad summam commendationem divinæ bonitatis & iustitiæ, secundum illud Rom. 11. *Vide ergo bonitatem & severitatem Dei, In eos quidem qui ceciderunt*

*servitatem: In te autem bonitatem Dei: Nam quæ maior severitas quam erga Judæos quib⁹ minimè pepercit? ut quæ major bonitas quam erga Gentiles quorum non modo non fuerunt ulla merita, sed magna demerita, cum eos tamen loco Judæorum subrogarit? Nam si severus esse voluit, cur non erga Gentiles, uti erga Judæos? si bonus, cur ut Gentibus non etiam Judæis fuit? sed potius unde occasionem sumpsit unos puniendi, inde ansam arripuit alios salvandi, erga primos severus, id est, non utens misericordiâ: erga secundos bonus, ultrò illis benefaciens: est enim bonitas, græcè *grîsôdis*. virtus quædam quâ aliis benefacimus sponte, & non requisitis eorum meritis, uti dicitur ad Titum 3. *Apparuit benignitas, &c. Non ex operibus quæ fecimus nos, & hæc Deus usus est cum conversis ex Gentibus.**

Jam quod attinet ad utilitatem, aliis ex aliis per æmulationem Deus opitulatus est: Cum enim Gentes Judæis posthabita intellexissent, sibi etiam aditum patere ad Evangelij virtutem, & se Judæorum loco subrogandas esse, docente eas Paulo Act. 13. *Posui te in lucem Gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ: ex eâ re æmulationem in se conceperunt, ac facilius ad fidem venerunt, quod sic exprimit Lucas in verbis sequentibus: Audientes autem Gentes gavise sunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderunt, quotquot erant præordinati ad vitam æternam: è contrario verò Judæi cernentes se loco suo excidisse, cumque à Gentibus occupatum; æmulatione gentium venient ad fidem, dicente Mose uti cum citat Paulus Rom.*

10. *Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem: Et ipse cap. 11. sic loquitur, Quamdiu quidem ego sum Gentium Apostolus, ministrum meum honorificabo. si quo modo ad æmulandum provocem carnem meam, & salvos faciam aliquos ex illis, quod sanè continget in fine mundi, cum plenitudo Gentium intrarit: Tunc enim, ut ait Paulus, *Omnis Israël salvus fiet*, id est numerus totus Judæorum salvandorum perficiendus est: quare sicut Gentiles ex Judæorum ruinâ salvati sunt, ita Judæi & Gentium salute salvi fient. Ex quibus omnibus patet eiusmodi dispositione & æquissimam fuisse, & fructuosissimam, licet planè admirabilem.*

Sed quàm in hoc sermone partē accipis, mi Auditor? maximam planè, immò & te quoque, tota quanta est, hæc spectat oratio: aut enim justus es, aut peccator: si justus, audi Apostolum eâ de re differentem, Rom. 11. *Noli altum sapere, sed time, si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, nè fortè, nec tibi parcat: Nemini virtus, nemini gratia naturalis est: quilibet potest excidere. Nemo itaque vel gloriatur Parentum suorum virtute, vel ratione cognationis, vel ratione professionis: Hoc Judæis minimè profuit, quibus nihil attulit adoptio filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissa, & quod Patres eorum fuerint Patriarchæ, & quod ex ipsis Christus secundum carnem, nam uti dictum est, *Repulit Deus plebem suam*, & rami ob incredulitatem fracti sunt. Nemo item gloriatur quod sit fidelis, ipsi enim hoc quandam fuerunt, sed nunc infideles: itaque Apostolus, *Tu autem vide stas, noli altum sapere, sed time.**

Nemo

Nemo de virtute præteritâ gloriatur, id enim eis non profuit, sed cum recedere, rejecti sunt: Unde Apostulus tibi, *si permanseris in bonitate*, id est, si te dignum servaveris bonitatis Dei, ne te immobilem putes, alioquin & tu excideris. Quid enim, si Judæo non pepercit tibi parcat? immo minus: *Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat*: Certè plus timendum est justo, & diu justo, quàm alteri, nè beneficio abutatur quod accepit. Quam multorum casus vidimus & naufragia? Quàm multi plurium annorum pudicitiam perdidere, aut justitiam, aut probitatem? Erant illi quidem filij regni, quibus ut ait Chrysofost. regnum fuerat præparatum; sed *filij regni eijcientur in tenebras exteriores*: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam*. Quia illa parata est, alicuius erit: *Etenim dona Dei sunt sine penitentiâ*. Tua quidem est quia & mereri incæpisti, & tibi primùm oblata est, sed si indignum te præbueris, erit qui illam accipiat; si vocatus non venis, erit qui veniat: nam numerus salvandorum ex eius voluntate complebitur. Vide ne tuo casu fias alterius salus, & tuo damno alterius lucrum: Judæorum similis, de quibus Apostolus: *Illorum delicto salus est Gentibus*: Et postea, *delictum illorum divitiæ sunt mundi, & diminutio eorum divitiæ gentium*: fuerat quidem hæc Dei intentio ut salvareris; parum est, fuerat ut ad sanctitatem venires: certè tot tibi adjumenta dederat, tot gratias, tot motus: sed quia te indignum iudicasti, putas fore ut bona in nihilum recidant? nequaquã: id alterius bono fecisti. Tuã coronã, id est quæ tibi parata erat, alius accipiet, ut multiplici dolo-

re afficiaris. Quò Judæi deiecti? In Gentium conversione perculsi sunt, cum illud Christi fuit impletum, *Multi ab Oriente, & Occidente venient: & recumbent cum Abraham, Isaac & Jacob in regno caelorum: filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores*: In quo successu multiplex illis evenit pœna, his autem lætitia & gaudium. Judæis quidem dolendum fuit, 1. quòd exciderunt: 2. quòd suis & propriis exciderunt, filij enim dicuntur regni quibus regnum fuerat præparatum. Quæ res (inquit Chrysofostomus) majorem poterat ipsis inferre dolorè, cum sinum Abrahamæ repromissione suum quasi è manibus eorum extorqueri sibi viderint? Gentibus verò certè gaudendum, tum quia bonorum compotes facti sunt, tum quia hæc quæ non sperarunt consecuti sunt. His quoque tertium adiacere posset, ait Chrysofost. quòd illi videant negligentiam sibi ea excidisse, quæ isti studio rapuerunt. Quartum ego adiciam quòd eos magnopere percellere deberet: nimirum maximum amborum discrimen: qui sunt enim qui excluduntur? filij regni: qui sunt qui à sinu Abrahamæ reiiciuntur? Israëlita, & filij, qui de eâ filiatione sic gloriabantur. Qui verò sunt illi qui cum Abraham recumbunt? alienigenæ & gentes, sine nomine populi, itaque dicuntur ab Oriente & Occidente vocati, id est qualescumque tandem fuerint ac sine discrimine: nam Pater familias servo præcepit Lucæ 14. *Exi citò in plateas & vicos Civitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc. huc. Exi in vias & sepes, & compelle intrare ut impleatur domus mea*. Quid autem durius, quàm hos

admitti, illos expelli: filios regni eiici in tenebras exteriores, alienigenas, hoc est, idololatrias, vitiis omnibus coopertos, à Deo tot sæculis averfos in sinum Abrahamæ recipi? Et quid iustè cõqueri poterunt, nisi de se conquerantur? nam si ulli patebat sinus Abrahamæ, non dubium quin filiis patuerit: unde igitur ipso sunt exclusi, nisi quia vitio suo intrare noluerunt? Si Abraham non rejecit quoscunque venientes ab Oriente & Occidente, quomodò filios suos repulisset?

Ab hoc exemplo, ad te quæso convertere. Quàm erit illud tibi grave aliquândo cum te videris dejectum à gloriâ quæ tua pænè fuerat, si perdurasses, quanto tempore filius regni fuisti? tibi enim paratum erat regnum, & quæ fuerat Dei voluntas: nam cur tot te gratijs prævenisset, nisi te magnæ gloriæ paravisset? Illum Abrahamæ sinum sperare debueras, cuius aliquandiu filius fide & imitatione extiteras, sed tot bona unica hora dissipavit. Et quàm illud gravius, cum videris alterum, tuam coronam accepisse, tibi prius destinatam, sed tuâ negligentia deperditam? cum videbis alium tuo loco sedere, nec nisi tuo damno foelicem? 1. Reg. 2. *Et videbis æmulum tuum in templo, in universis prospere Israel, ut deficiant oculi tui, & tabescat anima tua.* Sed illud erit super omnia, gravissimum cum videris hominem abjectissimum, & aliquando in vitâ sceleratissimum, ac longè positum à regno Dei, in sinu Abrahamæ requiescentem, te autem dejectum: Quàm grave fuit diviti Epuloni, cum siti in flammis discrucietur in summâ rerum omnium inopiâ, videre Lazarum in sinu Abra-

hæ lautissimè epulantem, scitur (ait Chrysologus) quod te plus cruciet visus in requie Lazarus, quam tua tormenta. Nemo itaque confidat: nemo se stabilem putet, atque immobilem, nemo securitate corrumpatur, nemo alium despiciat, quilibet deiici potest, ne se dicat stare, quilibet frangi potest, ne se insertum olivæ jactet. Te quotidie ad perseverantiam hortare, quam Deus nemini donat nisi volenti nisi conâti, quamquam neque voluntas sufficiat, neque curus, nisi adsit misericordia Dei miserentis: *Tene itaque quod habes, ne aliter accipiat coronam tuam.*

Quod si peccator es, imò si sceleratus, & regno planè indignus, noli tamè animum despondere, quasi redire non possis. *Numquid qui dormit, non adiuciet ut resurgat?* Gentes quondam idololatræ ad veritatis agnitionem venire potuerunt, tot mores mutati, tot vitæ consuetudines, tot vitia deleta, tot prostrata monstra; Quid post hæc exempla dubitas? Si primis votis regnum cœlorum ambire non potes, sed potes secundis. Quàm multi quotidie pereunt, quàm multi cadunt, quàm multi franguntur? Illi tuo lucro atque emolumentò pereunt, si occasione uti velis. Tam multis pereunt coronæ, quæ possunt esse tuæ si velis. Nemo est tam vilis, sed nec tam impius, nec tam sceleratus, quo peiorum non mutarit gratia, non receperit cœlum. Tot justos circumspice, nemo est illorum quem æquare non possis. Et illud parum est: nemo est, què superare non possis. Cœlum ingredi, Beatos circumspice, quot ego video olim histriones & mimos, olim adulteros ac turpes, olim injustos & raptores

res, olim impios & idolorum cultores, ut nemo jam audeat desperare. Illi sunt qui cum Abraham epulantur, & in eius sinu quiescunt, dum filij regni in tenebris exterioribus lugent, atque tristantur: Quam hæc vox justos terrere, & peccatores consolari debet, quæ dicit Matth. 21. *Amen dico vobis, quia Publicani & meretrices præcedent vos in regnũ Dei:* Et Matthæus olim publicanus factus est Apostolus, & Paulus, & olim blasphemus, & persecutor, factus est Prædicator & Apostolus. En Magdalena Mulier in civitate peccatrix, plus ceteris amavit, mulierẽ partẽ elegit, & Vir-

gines ipsas superavit: ita scilicet: *Regnũ Cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Neque enim datur aut sanguini aut stirpi, aut conditioni, aut professioni, sed virtuti, & quo quisque est violentior, eò etiam certius illud rapit. Nihil Judæ profuit filium fuisse regni, cum factus sit gehennæ filius. Nihil nocuit Æthiopi barbarum fuisse, & unum eorum qui ab ortu & occasu fuerunt, quandoquidem in Abrahami consortium fuit admissus, & cum Patriarchis, æternis bonis fruitur, quæ nobis donet Filius Dei qui est benedictus in sæcula. Amen.

FERIA QUINTA CINERUM,

CONCIO PRIMA,

DE FIDE.

Amen dico vobis. Non inveni tantam fidem in Israël. Matth. 8.

IN hodierno Evangelio, in quo agitur de sanitate restitutã servo Centurionis, multa sunt valde notabilia. 1. est, mira Christi potentia, qui licet absens solo verbo, hoc est solo imperio Centurionis servum sanavit. 2. Magna Centurionis humilitas, qui non aulus est sistere se præsentem Christo Domino, & rogare coram, sed per alios rogavit, profitens se non esse dignum, ut id per se faceret: & cum sciret nihilominus Christum ad se venire, id

excusavit, negans se dignum esse ut in eius domum veniret. 3. Admirabilis eius fides, quæ Christum etiam rapuit in admirationẽ: nam uti dicitur in textu: *Audiens autem Jesus miratus est,* de quare S. Chrysologus serm. 10. Creator mirabilem miratur, aurium conditor, quasi qui non audita nesciat, sic stupet audita. 4. Prælatio fidei gentilium supra Judæorum fidem: Unde Christus. *Non inveni tantam fidem in Israël. 5.*
Tacita

Tacita Judæorum reprehensio de incredulitate, cum tot rationes haberent credendi: itaque Chrysologus loco cit. Cum Gentilem sic credidisse miratur, incredulitatem corripit Judæorum: sed quia hæc omnia tractare nimis longū esset? hoc unum mihi tractandum proposui. quid causæ fuit cur Christus a deo extulerit Centurionis fidem: quod uti vobis explicem sicut oportet, ego gratiâ Dei, quam ope Virginis postulo. *Ave Maria.*

MAGNUM quid & singulare prorsus esse in fide oportet, cum ea sola fuerit argumentum causâq; admirationis Christi Domini, dum vivebat in terris. *Audiens autem Jesus miratus est, & sequentibus se dixit, non inveni tantam fidem in Israël.* Ita cap. 15. Matthæi, eundem illum sensum testificatus est de fide Chananææ. *O Mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis.* Totòque in Evangelio non comperimus illum rem ullam nisi hancce virtutem miratum fuisse. Porro cum in nobis admiratio significet, nos rei novitate deprehensos, cum aliquid antea nobis ignotum, postea cognoscimus: Admiramur enim ea quæ audimus, & videmus, aut aliâ ratione cognoscimus: cum antea non solum ignoraremus, sed nec ita esse cogitaremus: in Christo admiratio non significat eius ignorationem antecedentem, & notitiam consequentem cum nihil potuerit ignorate: ac multò minus fidem Centurionis, cuius ipse author fuisset, ait S. Augustinus: sed significat rem esse insolitam, & magnam: Unde etiam exterius dedit testimoni-

um magnitudinis rei; uti igitur in Scripturis dicitur Deus irasci, commoveri, & misereri: non quod Deus istos in se sentiat motus, & passiones: sed ratione effectuum, nam punit; & opem fert miseris: ita admiratio fuit in Christo per demonstrationem externam, & æstimationem magnitudinis rei: quâ sic egit, & ita locutus est: uti facere solent admirantes, voce, oculis, nutu, gestu, & laudatione & modo loquendi. Non est tamen illud quod quæro, quomodo in Christo potuerit esse admiratio, sed quid tandem sit in fide, quod Christo potuerit esse admirationis causa: nam si fidem miratus est in Centurione, oportuit admodum graves esse huius admirationis causas, quas hodie investigo.

I. Ratio, & causa quæ mihi occurrit, est nobilitas, & sublimitas actus fidei, super omnes actus qui sunt, vel qui fiunt in homine; hæc autem sublimitas ex multis capitibus oritur.

1. Ratione potentia in quâ est fides, quæ est intellectus.

Nota 1. in actibus considerari posse duplicem nobilitatem, una est generis, altera speciei: generis petitur a principio: ita dicimus visionem esse nobiliorrem tactu: quia oculus nobilior est sensu tactus: & intellectus nobilior est phantasia. Speciei nobilitas petitur ab objectis. Nam actus specificantur ab objectis, objecta enim sunt mensuræ actuum.

Nota 2. fidem esse actum intellectus, unde Paulus Hebræorum 11. *Fide intelligimus aptata esse secula verbo Dei.*

Nota

Nota 3. intellectum esse omnium potentiarum nobilissimam: unde Aristoteles 1. de anima cap. 5. docet nihil esse præstabilius intellectu: & sic concludit? Maxime rationi congruum est, intellectum omnia præcessisse, & præstantissimum omnium, & naturam dominum esse: & lib. 12. Metaphys. cap. 7. intellectio secundum se, eius est quod secundum se optimum est, & maxime est eius quod maxime est. Ratio est. Quia cum vivens non vivente sit Præstabilius, habet enim in se sui motus principium: Quæ autem vivunt? aut vegetant sicut arbores, aut sentiunt, ut animalia; aut intelligunt, ut Angeli: insuper cum intellectio melior sit sensu; certe intellectus est potentia nobilissima: est enim prima vita animæ rationalis, & radix cæterarum facultatum ut voluntatis, & memoriæ. Cum itaque fides sit actus intellectus, & intellectus sit nobilissima potentia: sequitur ex parte potentiæ fidem esse actum nobilissimum: & hinc vides nobilitatem generis.

2 Ratione objecti unde sumitur specifica nobilitas actuum, quia ab objectis, actus specificantur. Nam sive spectetur objectum materiale fidei, seu formale, est Deus ipse, & perfectiones Divinæ: Porro à Deo petitur omnis fons, & origo nobilitatis, uti docet S. Chrysostomus homil. 1. ad Rom. Probatur major. Nam ut primò loquar de objecto materiali, quod Philosophi subjectum appellant, non aliud est quam Deus, definiente Apostolo fidem his verbis, *fides est substantia rerum sperandarum*: sed illud quod primò speratur est beatitudo, illa autem est ipse Deus. 2 Quia id quod est

primò revelatum, & propter quod cætera revelata sunt est subjectum fidei: sed Deus est eiusmodi, nam sine non cognito frustra cætera cognoscerentur: 3. Quia omnia quæ fide creduntur, aliquem ordinem habent ad Deum, vel enim sunt eius proprietates, vel effectus, vel viæ quæ ducunt ad eius possessionem & cognitionem, unde Deus est primarium subjectum fidei. 4. Quia virtus Theologica, primò & per se Deum attingit ut finem: cætera autem dicunt attributionem ad Deum: unde fides immediatius Deum attingit, quam aliæ cognitiones: nam fides sine medio Deum attingit: aliæ verò cognitiones mediatè per objecta à Deo remota.

Iam quod pertinet ad obiectum formale quod, fidei. Dico esse Deitatem, auctoritatem Dei, revelationem ab ipso factam, & res revelatas. Probatur de Deitate. Quia ante actum, quo credimus rebus revelatis, propter auctoritatem Dei: & ante actum quo credimus ipsam auctoritatem Dei, debet ordine nature præcedere actus credendi Deitatem, seu existentiam Dei: Nam prius quam dicitis alicuius credamus, oportet ut eius existentia prius cognoscatur, & prius etiam quam eius auctoritatem cognoscamus.

Idem probatur, de eiusdem auctoritate. Quia credere aliquid, est assentiri alicui propositioni ob auctoritatem dicentis, quia existimatur talis, ut fallere non possit: unde auctoritas dicentis, est ratio, cur ei fides adhibeatur: Id docet Augustinus: libro de utilitate credendi cap. 11. Sicut quod intelligimus, rationi debemus: sic quod credimus auctoritati.

T De

De Revelatione idem patet. Nam fides datur aliquid dicenti & revelanti: Credimus enim dictis, non autem iis quæ non dicuntur; dicuntur autem per revelationem, nobis factam. Denique idē probatur de rebus ipsis, illæ enim sunt quæ revelantur, quare attinguntur à fide secundum rationes obiectivas, quæ sunt obiecta formalia actuum apprehensionis intellectivæ, qui præcedunt iudicia fidei, quibus credimus res revelatas, illæ enim sunt quæ creduntur, sicut Deus est cui creditur.

Iã si agamus de ratione formali fidei, non alia certè est quàm prima veritas, quæ nec falli, nec fallere potest: unde Christus exprobrat, Iudæis Ioan. 8. *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* Et 1. Ioannis 5. *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei manus est.* Ambros. serm. 20. in Psal. 118. explicans illud, *Principium verborum tuorum veritas.* Cum principium verborum Dei, veritas sit, veritas utique fidei fundamentum est.

Probatur Ratione. Quia illud est ratio formalis propter quod aliquid creditur, quo posito, aliquid creditur, quo sublato, non creditur: sed talis est prima veritas: Quia si in Deo non esset prima veritas, quæ nec falli, nec fallere potest, licet in eo alia omnia inessent, dubitare possemus de eo quod diceret: Et contra. In quocunque esset prima veritas, ei assentiremur de iis quæ diceret: quia cum obiectum intellectus sit verum, si cognoscamus aliquam propositionem habere connexionem cum primâ veritate, ei assentiremur propter illam: stultum enim est

quærere cur assentiamur primo vero, cum veritas sit omnis ratio assentiendi.

Ex toto hoc sermone patet nobilitas fidei petita ab obiectio, seu materiali, seu formali quod est planè divinum: si quidem subiectum est ipse Deus: formale autem obiectum divina autoritas, & prima veritas

Tertia nobilitatis fidei causa ducitur ex modo, quo spectat tenditque in obiectum suum, supernaturali scilicet elevatione nostri intellectus, qui ex se non posset attingere atque accedere ad obiectum adeo celsum ac sublime, unde sequitur ut necessarium sit, illum supra seipsum à Deo elevari. Unde fides est actio mediâ inter visionem beatificam, & scientiam rationalem: Quare sicut ad visionem beatificam opus est lumine gloriæ, quo intellectus elevatur: ita ad actum fidei, opus est lumine supernaturali: Itaque non est pure actus humanus, sed virtus Theologica: unde fit ut sit iustitiæ, & meriti fundamentum: quod non convenit fidei humanæ, neque ullis actionibus quæ à nobis fiunt viribus naturalibus, secundum illud Apostoli Roman. 4. *Si enim Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum.* Tum subdit. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.* Quæ verba sumpsit Apostolus ex cap. 15. Genes. Talem vero esse fidem nostram, docet Apostolus, cum subdit: *Hoc scriptum est propter nos, quibus simili modo credentibus, reputabitur ad iustitiam*

4. Causa nobilitatis fidei petitur ex ratione certitudinis quæ in fide longè maior est, quam in omni aliâ cognitione huius vitæ, non tantum

non tantum sensus, sed etiã intellectus: Vnde certior est, experiẽtia & scientiis, immo etiam primis principis, seu intellectu primorum principiorum, quæ sunt per se nota & ex terminis evidentia. Nam scientiæ quidem nituntur naturis rerum: fides autem essentiã divinã, quæ maiorem habet in essendo necessitatem, quàm essentiã creatæ: Iam experientia ferè nititur sensibus, qui omnes falli possunt, & quos sæpe oportet per rationem corrigere: cum divina veritas, & motiva credendi non possint nos fallere, saltem prima. Denique intellectus principiorum nititur evidentiam immediatã: fidei autem certitudo oritur ex præmotione divinã, quæ ad fidem necessaria est, uti docent Consilia: Inde fides dicitur donũ Dei: unde Christus Ioannis 8. *Propterea vos non creditis, quia ex Deo non estis: Qui autẽ spiritu Dei aguntur*, ait Apostolus Rom. 8. *Hi sunt filij Dei*. Vt autem omnis de fidei certitudine doctrina supra omnẽ aliam benè intelligatur.

Nota 1. Certitudinẽ actus intellectus nihil aliud esse, buam necessariam ipsius connexionem seu conformitatẽ cum obiecto, quæ provenit non ex ipsã obiecti materialis, aut formalis necessitate aut immutabilitate; cum circa eius modi obiectum versari possit opinio, quæ dubitationem, & formidinem pati potest: sed provenit ex peculiari modo attingendi obiectum cum quo necessariam habet necessitudinem.

Nota 2. Hanc necessariã & essentiã actus intellectus cum obiecto conformitatem convenientẽ ex modo attingendi obiectum, quæ rectitudinem actus constituit, in naturalibus non a-

unde oriri, quàm ex clarã obiecti propositione & evidentiam actus: Ille enim actus est evidẽs, qui nititur perfecta applicatione obiecti realiter præsentis aut per se, aut per speciẽ, seu imaginem, ab ipso immediatè, aut mediatè, effectivè, vel exigitivè ab ipso prodeuntem, ejusdemque in actu primo repræsentativam: unde si imperfecta sit prævia illa obiecti applicatio, quo actus ille nititur, oportet illum actum inevidentem esse, atque obscurũ. Hinc enim fit ut potentia intellectiva perfectè in se vitaliter exprimere nequeat id quod per speciẽ impressam implicitè, & in actu primo repræsentatur, & consequenter nequit esse clara vitalis imago, quàm tunc illa in se format quæ est actualis cognitio.

Nota 3. Cum actus fidei Theologicæ essentialiter sit obscurus, & consequenter eius certitudo peti non possit ex clarã obiecti propositione, & evidentiam actus, aliunde petendam esse: quod satis difficile est ut explicetur, nisi aliquid detur, quo suppleatur imperfecta obiecti applicatio ad potentiam; quod in sequentibus explico.

Nota itaque 4. Actum obscurũ qualem diximus esse fidem, dicere essentialẽ ordinẽ ad potentiam externam, & diversam ab intellectu, quæ complet quodammodo applicationem obiecti eiusdem actus, seu quæ moveat & determinet intellectum ad operandum circa obiectũ actus obscuri: cum enim obscuritas actus oriatur ex imperfectã obiecti propositione, uti diximus, & aliunde intellectus ex suã naturã in verũ propẽs, nõ possit per se solũ, elicere

ullum actum, ex intrinseco modo in obiectum tendendi, falsitati expositum, qualis est ille qui elicitur circa obiectum imperfectè applicatum, necesse est intellectum non satis per intrinseca principia determinatum ad actum obscurum, ad eum determinari ab extrinseco per motionem alicuius potentiae ab eo distinctae, quaecumque tandem illa esse possit.

Nota 5. Potentiam externam valentem determinare intellectum, ad actum obscurum, esse duplicem: una est quae non potest movere ad actum falsum, sed tantum ad verum: altera potest etiam ad falsum determinare, licet etiam possit ad verum.

Nota 6. Eum actum esse intrinsecè certum, & necessariò, qui ex suo modo intrinseco tendendi in obiectum dicit essentialem ordinem ad potentiam intellectui extrinsecam, non valentè determinare ad ullum actum, nisi verum: five ille actus est intrinsecè certus, qui ex intrinseco modo attingendi obiectum, nulli falsitati est expositus, sed est necessariò conformis obiecto: at talis est ille actus obscurus, qui eo modo in obiectum tendit, ut dicat essentialiter ordinem ad potentiam intellectui externam, cui essentialiter repugnet, intellectum, à quo ille actus elicitur, movere ad obiectum falsum ex intrinseco modo in obiectum tendendi, ei conformi, nulli prorsus falsitati exposito.

Nota 7. Duplicem esse in Deo potentiam influendi in actus creatos intelligendi, unam quae influat, influxu non debito intellectui: hoc est quem nullae causae secundae exigunt determinantes Deum ad illum influxum: alteram quae

influat influxu debito: hoc est quae exigat aliqua causa secunda: Hic postremus influxus potest respicere falsum assensum ab intellectu nostro elicitum; sed prior non potest: Quia influxus in assensum quo Deus influat influxu non debito causis secundis, seu quem nulla causa secunda exigit est virtualis quaedam assertio obiecti eiusdem assensus, Deo autè essentialiter repugnat, quidquàm falsi aliquo modo testari; alioqui careret summam in loquendo autoritate, quae tamen est perfectio simpliciter simplex. Ad hæc, Quia quælibet falsi assertio, etiam virtualis, habet intrinsecam disconvenientiam respectu cuiuslibet naturae intellectualis, positam in difformitate assertionis externae cum internâ, in quo sita est malitia mendacij. Ex dictis

Duo sequuntur 1. actum fidei esse supernaturalem: non tantum, quia inter res creditas multae sunt supernaturales, ut Trinitas, & Incarnatio: res autè supernaturalis attingi non potest, nisi per actum supernaturalem: Sed quia ordinem habet ad Deum, ut habentem potentiam influendi in actus nostri intellectus influxu non debito: sed excedente omnium causarum secundarum exigentiam.

2. Sequitur illum actum summam habere certitudinem: certitudo enim nihil aliud est, quam quaedam in obiectum tendentia, nulli falsitati exposita, sed inducens in actum intellectus necessariam conformitatem cum obiecto. Nulli autem falsitati exposita est tendentia illa in obiectum, quae dicit essentialem habitudinem ad potentiam Dei,

Dei, quatenus valentis influere in actus nostros, influxu nobis non debito, quem nulla causa secunda exigat, illum ad sibi coagendum determinans. Et patet. Quia influxus Dei, quo influit in actus creatos intelligendi, non determinatus ab exigentiâ ullarum causarum secundarum, est assertio, & testificatio quædam saltem virtualis objecti eiusdem actus: Nulla verò Dei assertio cadere potest in objectum falsum. Quod autem actus fidei respiciat in genere potentiam aliquam externâ, ab intellectuâ distinctam, quæ ei coagat: vel potius quæ intellectum determinet ad actum fidei, hoc habet præcisè ex sui obscuritate: cur verò obscuritati jungatur certitudo, est ratio specifica potentiæ externæ non valentis influere in actum falsum: quæ ratio competit soli potentiæ Dei, ut potentis influxu quem non exigat ulla causa secunda: Tunc enim influit non tantum ut causa primâ, & universalis, sed etiâ ut causa secunda, & particularis. Quemadmodum igitur quando objectum non est sufficienter propositum in naturalibus, intellectus non potest agere assentiendo, sed opus est externâ potentiâ nempe voluntate, quæ determinat intellectum ut assentiatur: ita quia in fide est obscuritas, non potest intellectus assentiri, nisi determinetur ab externâ potentiâ, nempe divinâ, quæ præmouet voluntatem ut velit producere actum credendi, qui actus etiam non elicitur, nisi præmoveat Divina potentia, quæ ad falsum inclinare non potest, & quæ maiorem habet repugnantiam cum falsitate, quàm quælibet naturalis evidentia, & certitudo:

Vnde sequitur quod à me dictum est, actum fidei certiore esse omni scientiâ & naturali cognitione.

V. Causa nobilitatis fidei petitur ex eius efficacitate, & potentiâ. Et primo quidem quoniam fidei nihil est impossibile, Matth. 17. *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis.* Vnde Christus ad miracula, rogantium fidem deposcebat. Lucæ cap. 8. cum ad Archisynagogum, mors filiæ nuntiata fuisset, dixit ei. *Noli timere, crede tantum, & salva erit.* Tum eam suscitavit: & in hodierno Evangelio Matth. 8. dixit Centurioni, *Vade, & sicut credisti, fiat tibi, & sanatus est puer in illa hora:* & cap. 9. ubi agitur de duobus cæcis, qui ab eo sanitatem petierant. *Creditis, quia hoc possum facere vobis: dicunt ei, utique Domine: tunc tetigit oculos eorum, dicens, secundum fidem vestram fiat vobis, & aperti sunt oculi eorum:* ita Març. 9. Patri dæmoniaci muti, & surdi ita locutus est, *si potes credere, omniaabilia sunt credenti, credo Domine, adiuva incredulitatem meam.*

2. Non solum magna est fidei efficacia ad patranda miracula, sed etiâ magnum habet robur ad præclara facta cuiuscumque generis, quod non faciunt scientiæ: nam vel sunt speculative; vel practice: primæ non movent ad opus: aliæ parum possunt: vide enim quò tandem philosophos morales perduxerint, cum etiam in illis summis magna vitia reliquerint, in Socrate, in Platone, in Aristotele, & aliis quos vetustas tantopere demirata est: sed ad quæ facinora fides homines non deduxit? lege cap. 11. Epistolæ Pauli ad Hebræos, ubi catalogum ponit

strium virorum, qui per fidem ad summa quæque pervenere. *Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain obtulit Deo: fide Henoch transfatus est ne videret mortem.* Tū loquitur de Noë, de Abraham, de Isaac, de Jacob, de Ioseph, de Moysē: de Iudicibus, de Regibus, de Prophetis, de quibus omnibus mira narrans, eorum omnia præclara facinora, fidei tribuit. Quid de innumeris Martyribus loquar? quid de Confessoribus, & aliis sanctis, qui omnes fidei beneficio tales evaserunt, quæ illos supra mortalem conditionem evexit?

Denique quanta vis fuit fidei ad persuasionem, quæ universum orbem terrarum ad se convertit? Nonne hoc planè admirabile est, quod advertit Theodoretus sermone 9. de Græcorū affectionibus, ubi agit de legibus. Cum tot fuerint in omnibus nationibus legislatores, vix tamen illos potuisse singulis urbibus, aut nationibus suas leges persuadere: finitimis tamen non potuisse, & eas omnes iam esse abrogatas: Christi autē leges in omnes nationes, beneficio fidei transisse, & adhuc post tot sæcula permanere, & cæteras omnes leges aboluisse: licet Reges, & Imperatores suis edictis obstiterint, & innumeris atque inauditis suppliciis se opposuerint: sed nimirum uti dixit S. Iohannes, Apostolus in suâ primâ Epistolâ cap. 5. *Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra.*

Illud ipsum est quod advertit S. Ambrosius lib. 1. de Fide cap. 5. Fidei Christianæ cessasse argumenta Philosophorum, quorum dogmata vix ad posteros transferunt: cum fides Christiana toto orbe viguerit: unde sic ait. Aufer hinc

argumenta, ubi fides quæritur: in ipsi gymnasiis suis iam Dialectica taceat: Non quæro, quid loquantur Philosophi requiro quid faciant: soli in suis gymnasiis remanserunt: Vide quam fides argumentis præponderet; illi quotidie à suis confortibus deseruntur, qui copiosè disputant. Isti quotidie crescunt, qui simpliciter credunt. Non creditur Philosophis: creditur Piscatoribus non creditur Dialecticis, creditur Publicanis: illi voluptatibus & delitiis orbem ligarunt, isti ieiuniis, & doloribus exuerunt. Ex quo successu patet virtus fidei.

Et hæc sufficere possunt ad ostendam nobilitatem & sublimitatem actus fidei, & ut respondeatur eorum falso iudicio, qui dicunt fidem esse virtutem abjectorum hominum, humilium ingeniorum, & ignorantium: sed nimirum ut ait S. Ambrosius lib. 3. de Spiritu Sancto cap. 18. Non capiunt fidei magnitudinem angusta impiorum pectora: Tantum enim abest ut fides sit depressio intellectus, ut potius sit summa eius elevatio, quò enim nullus intellectus potest attingere, eò fides pertingit. Idem lib. 4. in Luc. cap. 5. Quod mens humanam rationis investigatione non potest comprehendere fidei plenitudo complectitur. Altera causa ob quam Christus tanti fecit Centurionis fidem, est magna actus fidei difficultas, & consequenter magna eius raritas.

Quod pertinet ad eius difficultatem.

1. Petitur ex naturam objecti supernaturalis, quod superat omnem intellectum creatum, secundum illud Davidis. *Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam.* Quæ enim nobis credenda proponuntur,

ximâ ex parte sunt eiusmodi, ut Trinitas, Incarnatio, Eucharistia, peccatum originale, Sacramenta, & infinita alia, ad quorum cognitionem, nulla creatura rationalis per se potest pervenire, unde sequitur elevandam esse ope Divinâ, & supernaturali: itaque oportet ut intellectus seipsum erigat super se, & super omnia creata, ut coperueniat, quod non fit sine magno conatu, & consequenter cum difficultate. Eodem pertinet quod Deus ut fidem nostram magis probet, semper proponat res difficiles, & arduas, immo id affectare videatur, difficultates augendo. Ratione reddit S. Leo serm. 10. de Passione. Ut mirabilior fieret constantia fidei ex difficultate credendi: ita cū Genes. 15. Abrahamo posteritatem promisit, id fecit cum iam de posteritate desperaret: unde de eo dicit Apostolus Româ. 4. *Qui contra spem, in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium:* Nam contra spem naturalem, credidit Abraham in spem quâ concepit ex promissione Dei cui credidit: Hac etiam re non contentus, plus eum probavit, majora eius fidei opponens: Cum enim ex Agar filiū suscepisset Ismaëlem, putavit Abrahâ in eo completam esse factam sibi à Deo promissionem, sed cū Dei esset propositum, dare illam posteritatem Abrahamo ex Sara ipsius vxore, noluit tam citò re illi aperire, sed illud tēpus expectavit, cū nihil ei amplius sperandum videretur, nempe eius senectutem, cū esset annorum ferè centum, hoc est nonaginta novem, & jam esset in habilis generationi, & haberet corpus emortuum: & cum esset uxor eius

Sara, præter sterilitatem, multorum annorum experientia comprobata, eâ ætate, ut naturaliter, neque concipere, neque parere posset, cum ei muliebria defuissent, & esset annorum nonaginta. Et illo tempore illi significavit semen illud quod promiserat, se per Saram illi daturum. Expectavit itaque Deus illud tempus, in quo plus esset difficultatis, & res minùs esset credibilis, & minùs speranda videretur, ut ex rei difficultate, mirabilior esset Abrahamæ fides: quod ita commendat Apostolus Roman. 4. *Et non infirmatus est in fide, nec consideravit corpus suum emortuum, cum jam ferè centum esset annorum, & emortuam vulvam Saræ. In repromissione etiam Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide.* Eodem modo cum esset ab eo petiturus, ut filium suum immolaret, illud tēpus expectavit, cū jam esset habilis matrimonio, & ab eo proles sperari posset, ut magis fidem eius probaret, ut nimirum à mortuo expectaret, quod non habuerat à vivo, unde tantum abest ut obiectorum difficultas fidem impediverit, ut tunc maximè eam Deus exegerit cum res difficiliore proponeret, ut mirabilior fieret constantia fidei, ex difficultate credendi. Patet itaque difficultas fidei ex ratione obiectorū.

2. Difficultas credendi petitur ex assuetudine agendi intellectus, qui non solet assensum suum præbere, nisi propter rerum evidentiam: vel immediatâ, ut in intellectu principiorū, vel mediata ut in discursibus, & conclusionum deductione.

Hinc factū ut mundi huius sapientes, fidem repulerint, nam ut ait Apostolus 1. Cor. 1. *Græci sapientiam querunt.* Sed quid

1. Cor. 1. *Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo: ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor huius sæculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi?* Non tantum ratione rerum propositarum, sed ratione procedendi, nempe per fidem: & hunc modum idem Apost. 2. Cor. 10. vocat captivitatem intellectus, & obedientiam fidei: *In captivitate redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* In eo autem fuit obedientia quod intellectus subdiderit se fidei, credendo incredibilia, & assentiendo ijs quæ non comprehendebat. Sane cum omnes potentia subditæ sint voluntati: solus intellectus non est ei subditus in rebus sibi clarè propositis, & in dando suo assensu cum firmitate, quem naturaliter non dat nisi rebus evidenter cognitis: sed fides hunc ordinem in vertit, & rebus etiam obscuris assensum donat eâ firmitate, ut major sit eâ quam dat evidentia: Id tamen non fit sine magnâ difficultate, & magnâ victoriâ fidei intellectum sibi subiicientis.

5. Difficultas est in eo, quod oporteat intellectum non tantum superare sensum, & phantasia, sed etiam seipsum: quæ enim vulgò cognoscimus, ortum habent à sensibus, & semper intelligentiam comitatur phantasia, in quâ rerum species conservantur, sed fides cum sit *substantia rerum sperandarum, & argumentum non apparentium*, alia proponit quam quæ à sensibus, aut à phantasia percipiuntur: dicente Apostolo 1. Cor. 2 *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus ijs qui diligunt illum. Seipsum*

autem etiam superat, quia fides est argumentum seu convictio non apparentium, cum intellectus secundum naturalem modum suum agendi non convincatur nisi rerum evidentia.

4. Difficultas est in eo quod necesse sit ut fides non tantum sensum atque rationem superet, sed etiam ut aliquando oppugnet: ut enim in scientiis intellectus repugnat sensibus per rationem, ut cum sol oculis nostris pedalis apparet: cum baculus in aquâ ex parte immerfus apparet incurvus, aut fractus, cum objecta in speciem geminantur: cum innumeri colores apparent per vitra triangularia: sic possumus per fidem repugnare, & sensibus & rationi: hoc enim habent cognitiones superiores, ut corrigant inferiores. Quid non correxit fides Trinitatis circa principium universale totius humani discursus, Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se? Quid Incarnatio circa naturam subsistentiæ, & personalitatis? Quid mysteriû Eucharistiæ circa naturam quantitatis, & separationem accidentium, & corporum locabilitatem; Vnde factum ut quidquid nobis verum videatur per rationem naturalem, & humanum discursum, illud corrigamus per fidem: Et hoc est propriè perdere sapientiâ sapientium, & prudentiâ prudentium reprobare: Non quod veritas veritati sit contraria: sed quod summa veritas omne mendacium redarguat. Hinc sancti tam multa aggressi sunt, contra communem hominum sensum, & multa fecerunt quæ in speciem videbantur quid fecit Deus ut fidem stabiliret, contrariam viam inivit, unde scriptum est esse

esse irrationabilia: quare Ambrosius in cap. 5. epistolæ ad Rom. Pretiosa est fides, quia contra id quod scit, aut videt, credit futurum, hac spe consolans se, quia Deus est qui promittit, de quo sentiri plus par est, quam humana imbecillitas capit: Tum allato exemplo Abrahami, qui credidit in spem, contra spem, hæc subdit: Magni meriti est apud Deum, qui contra scientiam suam Deo credidit, non dubitans posse illum, ut potè Deum, quod scit secundum mundi rationem fieri non posse: pro certo enim habet Deum ultra mundi rationem esse: Nemo enim intra id esse dicendus est, quod creavit: Ideo huiusmodi remunerandus est à Deo, quia auctori suo plus tribuit quam sapit. Inde credendi laus crescit, si quod incredibile est, & mundo stultum videtur, credatur: Quia quanto plus impossibile putatur, quod creditur, tanto magis honorabilior erit credens: Et verè tamen stultum esset hoc credere, si sine Deo fieri diceretur.

Hinc itaque non mirum si Christus tanti fecerit Centurionis fidem, ob rei difficultatem. Addidi & raritatem. Unde subdidit Christus: *Non inveni tantam fidem in Israël*, idque post tot miracula à Christo patrata, post tot documenta, & Christi prædicationes: sed uti aliquis dixit, Magnum argumentum raritas: Quod autem rarum est, admirationem inter homines parit.

Ex dictis sequitur I. si Christus in homine Ethnico fidem tanti fecit: te eandem, & in te, & in aliis plurimum æstimare debere, nec pati ut quisquam illam tibi auferat, aut ut illius jactu-

ram ullâ de causâ facias. Quin potius cogita te in rebus omnibus nihil melius habere quam fidem; bonum supernaturalè; tuarum actionum esse nobilissimam, uti ostendimus, & rerum tuarum pretiosissimâ. Si quis tibi aurum, si possessiones auferre conaretur, non fineres, sed contradiceres & decertares: Curno idè facis respectu fidei? Ut alia bona conserves, vitâ quoq; tuâ exponis: an fidei tuæ conservatio, minus aliquid meretur? Audi quid suo discipulo Timotheo dicat Apostolus Paulus, *Certa boni certamè fidei, apprehende vitâ æternam.* vide quale certamen fidei, sancti Martyres decertarunt: Maluerunt omnia perdere quam fidem: bona possessiones, officia, munera, dignitates, domum, familiam, patriam, libertatem, immò & vitam: Maluerunt omnia sustinere: verbera, catastas, enses, gladios, cruces, rotas, ignes, sartagines, incendia, quam fidem sibi eripi, vel in uno aliquo articulo mutari: Quantum oriens totus pro unâ literulâ, aut uno accentu decertavit? quam multi inde sanguinem profuderunt? Minima te difficultas, minima te ratio, minima te commovet autoritas, & te à veteribus abstrahit institutis: Quamlibet novitatem sequeris: Quælibet te nova propositio ad se pertrahit, fidem mutas, ut opinionem: fidem tuam deseris ut quodlibet consilium: quasi non te graviores causæ in fide stabilivissent, quam quælibet rerum humanarum occasio, & conditio: Quod miracula fidem tuam confirmarunt? quot prophetiæ, quot gravissima doctissimorum hominum testimonia?

Quantorum hominum sanguine confluita est? Quot exempla in omnibus nationibus te præcesserunt? omnis conditionis, & status? Quot sæcula te docuerunt? Quantæ sanctorum hominum myriades, in eadem fide, gloriam, & beatitudinem consecutæ sunt? Quot tu quotidie inter beatos colis, quorum tu quotidie opem imploras, & protectionem, qui omnes in eadem fide, in qua educatus es, vixerunt, nec decepti sunt, nec errore devio delusi sunt? Tu post hæc ad unam aliquam levem objectionem, aut parvam aliquam difficultatem tibi propositam, eorum sensus aspernaris, & fidem mutas? Vide an id facias jure aliquo, vel injuriâ? Quid faceres si tibi objecta essent majora, & graviora? bonorum spoliatio, exilium, carcer, servitus, verbera, tormenta, & mors ipsa? Quàm fortiter te gereres hominum ignavissime, & imprudentissime? Te vana simulatæ pietatis, falsæ misericordiæ, & ementitæ vitæ rigidioris species decipit: Te unius loci, aut ex sacris Scripturis, aut ex aliquo Sanctorum Patrum desumpti obscuritas ita commovet, atque percellit, ut tot credendi titulos, & innumera fidei tuæ testimonia negligas, & novitatem sequaris. *Certa bonum certamen fidei, nec tibi patiaris, aut errore, aut violentiâ, aut ullâ aliâ ratione fidem eripi. Acceperat Naboth à majoribus suis hæreditatem quam possederant: Rex Achab eam concupivit, & pro eâ habendâ, possessori, aut pecuniam, si vellet; aut alium fundum, si mallet, obtulit: ille constanter recusavit se quod à majoribus suis acceperat deserturum: Jesabel*

uxor Regis, eius constantiam fortioribus armis aggressa est. Mortem ei nisi consentiret, minitata est: sed vir fortis, mortem non timuit, mori maluit, quâ paternam hæreditatem deserere: itaque nec perdere illam potuit, nisi cum vitâ, ratus se non posse vitâ simul & honestatem conservare, si quod à majoribus acceperat metu mortis desereret. Tu à majoribus fidem tuam accepisti, tot sæculis firmatam, tot testimoniis roboratam, tanto martyrum sanguine stabilitam, & eam tam facile perdes, atque deferes? & eam tibi eripi fines, minimâ causâ, & levissimâ occasione? Certè si eius pretium nosces, si tanti doni magnitudinem scires, si cogitares quanti Christo quanti Apostolis, & viris Apostolicis, & quanti antecessoribus tuis constiterit, ut eam puram, illibatâ, atque integram ad te transmitterent; quot eam lachrymis, quantis sudoribus, quantis laboribus, quot itineribus, quot certaminibus, quot tormentis, quanto sanguine illam stabiliverint: Nulla equidem te ratio, nulla te causa, nulla spes, nullus metus, nullus respectus, nulla te difficultas commoveret, sed usque ad extrema omnia, pro re omnium nobilissimâ & pretiosissimâ conservandâ decertares, illud implens Apostoli, *Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam.*

Sequitur 2. Actus fidei sublimitatem difficultatem, & raritatem, nõ modo non deberè te à fide abstrahere, sed potiùs ad eam invitare. Nam rei alicuius dignitas, & sublimitas acuerè debet ingenia, & quæ summa sunt, animum generosum solent erigere: nempe
ô Chri-

& Christiane ad majora destinatus es, quàm natus, & originem tuam, teque ipsum, naturamque totam superare debes. Id per gratiam potes quod per naturam non potes: fides est gratiæ opus, non naturæ: Itaque te ipsum supra te erige: Duplici parte constas, animâ, & corpore, parte sensibili, & parte intellectuali: Intellectu omnia corporea superas. Jam intellectu distinguere etiam potes partem inferiorem & superiorem: Inferior ita omne corporeum potest attingere, ut etiam superet: superior ad omnia quæ supra sensum sunt, ascendere potest. Sed pars superior, aut suis viribus naturalibus agit, aut supernaturalibus, quas aliunde accipit: si viribus agit naturalibus, usque ad fidem pertingere non potest: si viribus agit supernaturalibus, omnia naturalia transcendit, fides autem tota supernaturalis est, & ad eam pervenire potest: tu verò per eam ad omnia, quò naturaliter assurgere non posses, nec aspirare. Noli itaque secundum naturam te spectare, sed secundum gratiam, nec vires tuas aspice, sed Dei potentiam, nec te moveat fidei difficultas aut sublimitas, quia omnia potes in eo, qui te confortat, te autem confortat per gratiam.

Eodem modo quæ in te maximam habent difficultatem, ea virtutem solent exacuere. Quæ difficilia sunt, non semper sunt impossibilia, sed majorem exigunt conatum: ille autem majoris est, & gloriæ, & meriti: ad utrumque te invito tot exemplis quæ te præcesserunt. Tu non poteris, quod isti, & istæ? quod viri potuerunt, & fœminæ? quod omnis ætatis, & sexus homines? quod pueri, & puellæ? quod summi, & infirmi? quod pauperes, & divites? quod servi, & liberi? quod fortes, & debiles? quod benè educati, & barbari? quod in urbibus nati, & in sylvis generati? quod docti, & indocti? quod tot sapientes, & insipientes? Et ut nullam excusationem prætexas, neque illi omnes in suis viribus potuerunt: neque à te exigo ut id tuis viribus perficias: præsertim cum eadem sit omnium vocatio, communis prædicatio, eadem omnium illuminatio; communis gratia, idem auxilium, & idem omnibus propositum præmium, eadem remuneratio, nempe eadem beatitudo, quæ est gloria cœlestis, ad quam nos perducere dignetur, qui cum Patre, & Spiritu sancto, vivit, & regnat, in sæcula sæculorum. Amen.

* *

FERIA QUINTA CINERUM,
 CONCIO SECUNDA
 DE FIDE.

In quâ prærogativæ actus Fidei exponuntur.

Non inveni tantam fidem in Israël. Matth. 8.

QUAMVIS nihil oculis nostris plusquam lux effulgeat, nihil tamen ingeniis nostris eadem luce forsitan magis abstrusum est: res universas efficit nobis aspectabiles cum se nobis abscondit: proinde Philosophi minimè potuerunt adhuc de illius naturâ consentire. Pythagoræi ajunt eam divinum quidpiam esse, Platonici spiritalem faciunt; nonnulli ex ipsis illam nominant aspectum Dei, perinde ut si eius oculorum radij, ad nos astrorum canalibus venirent: Eruditus Ficinus in lib. 7. de Republicâ Platonis, illam inter spirituale & corporeum intermediam statuit. Verum quidem est, eam usque adeo se à materiâ sejungere, ut cum corpora opaca & densa nanciscitur, ab iis se removeat quàm maximè potest, ac se reflectat, & ad suum primum principium revertatur, ad quod

ita adhærescit, ut ab eo se nunquam separet, illud insequens usquequaque, cum eo periciens, se etando si recedat, nunquam post ipsum restando, contra rationem agendi: quam cæteræ qualitates tenent, quæ quidem in subjectis extraneis subsistunt à suo principio sejunctæ: uti accidit calori, omnibusque qualitatibus quæ corporeæ sunt. Illa est, quæ præcipuam universi pulchritudinem efficit, quæ vel facit colores omnes, vel saltem eos nobis visibiles reddit. Sine illâ nihil gaudij, neque securitatis habemus in vitâ. Ideo Filius Dei nobis inferos, extremamque hominis miserâ per tenebras exteriores depingit.

Si lux oculorum quæ nonnisi corporea est, adeo nobilis est atque pretiosa, quid de animæ luce quæ spiritualis est, sentire debemus? Longè autem amplius de eâ quam Deus solus potest

potest in ipsam mentem infundere, quæ fidei lux est, de qua iterum vobis habeo dicendum. Id tamen aggredi non ausim, absque Spiritus sancti luce, quæ similiter expectare nequeo, sine precibus & subsidio B. Virginis, à qua vobiscum illam suppliciter efflagito. *Ave Maria.*

MINIME arbitror me heri malè conclusisse, cum dixi vobis, oportere fidem esse quid magnum, aut valdè rarum, quandoquidem ex Evangelio non constat, Filium Dei quidquam nisi virtutem illam admiratum fuisse, uti fecit in Centurionis personâ. *Audiens autem Jesus miratus est, & sequentibus se dixit. Amen dico vobis, Non inveni tantam fidem in Israël.* Matt. 8. Et 15. in personâ celebris illius Chananeæ, *O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis.* Diximus autem huius tam insolitæ admirationis, oportuisse graves admodum fuisse causas: duas attulimus, prima fuit sublimitas, & nobilitas actus fidei, super omnes actus qui sunt in homine in hac vitâ: altera eiusdem actus fidei difficultas & raritas. Hodie.

Tertiam vobis causam affero ob quam Christus tanti fecit Centurionis fidem, scilicet innumeras fidei prærogativas; ex multis paucas attingo.

1. est, Quia primus est hominum ad Deum accessus. Hebr. cap. 11. *Sine fide autem impossibile est placere Deo: Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est; quippe quæ sit primus motus supernaturalis animæ in Deum: nam sicut in rebus omnibus moralibus principium totius motus, est cognitio, quæ præcedit omnem motum voluntatis, Ita ini-*

tium omnis motus in Deum est fides, quia est prima Dei cognitio supernaturalis: Hinc etiam, prima est unio animæ cum Deo: est enim prima ad Deum elevatio, & postea adhæsiō: (sibi enim intellectus unit objectum suum.) Ad hæc fides est initium in homine totius entis supernaturalis: unde nihil supernaturale in animam ingreditur ante fidem, & eâ sublatâ nihil remanet, itaque nihil induci potest, nisi prius fides, saltem naturâ, introducta sit, & cætera omnia tolli possunt, illâ etiam superstite: sed fide destructâ cætera omnia corruunt, spes, charitas, dona Spiritus sancti: ex quo fit ut omnia quæ geruntur, tribuantur fidei; non quod sola fides omnia perficiat, sed quod sine fide nihil fiat: & quod fides rebus omnibus se interferat: quare ab Apostolo definitur Hebr. 11. *Substantia rerum sperandarum*: quod exponens S. Ambrosius lib. 2. de pœnit. cap. 3. Bona substantia fides, in qua spei nostræ est patrimonium: Dicitur etiam substantia rerum sperandarum, ut sit quiddam stabile, quod sit fundamentum salutis: & ideo meminit rerum sperandarum: quæ vox significat primarium fidei objectum, quod est Deus, finis noster supernaturalis. Quod autem additur *argumentum non apparentium*, significatur argumenti effectus qui est convictio quædam, quâ quis rebus non apparentibus, non minus, immò magis adhæret, quam illis quæ per argumenta naturalia apparent.

2. Fidei prærogativa est, quia Deus voluit hominem salvare & justificare per fidem, & non alio modo, unde dicitur Apostolus Hebr. 11. *sine fide impossibile est.*

est placere Deo : quæ doctrina ferè est materia totius Epistolæ D. Pauli ad Romanos. Cum enim Iudæi legem à Deo accepissent, putarunt se legis acceptæ observatione salvari posse, & inde aliis gentibus quibus à Deo lex data non fuerat, se anteponebant: contra quam falsam opinionem fuscè disputat cap. 3. 4. & 5. illius Epistolæ docens hominè nõ justificari per opera, sed per fidem. Nam licet Deus potuerit homines variis modis salvare, secundum ordinem sapientiæ suæ: vel solâ condonatione extrinsecâ, uti docent multi Theologi, sine alicuius doni interni communicatione: vel infusâ immediate iustitiâ, seu gratia fit, seu charitas, aut alia qualitas: vel per opera quæcunque: vel aliis modis innumeris soli Deo notis; omninò voluit homines salvari per fidem: Exemplum huius rei illustre habemus Numerorum cap. 21. Cum enim in murmurantem populum Deus ignitos serpentes immisisset, quorum moribus multi peribant, ipsis veniam à Deo petentibus, iussit Moyse ut in sublime serpentem æneum erigeret, hoc addito, *Qui percussus, aspexerit eum, vivet*: unde etiam subditur, *Et aspicientes sanabantur*. Certè percussos à serpentibus poterat Deus multis modis sanare: noluit tamen illos aliter sanare, quàm ænei serpentis aspectu: Ita Deus noluit homines aliter salvare, quàm per fidem in Christum, quasi per aspectum serpentis, uti dicitur Ioannis 3. *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam.*

Vt autem meliùs intelligatur quæ ratione id fiat.

Nota 1. duplicem esse salutem, unam inchoatam, alteram completam: Inchoata est huius vitæ, & fit per remissionem peccatorum, & justificationem, quæ nõ fit, uti malè docuit Calvinus, per imputationem iustitiæ Dei, sed per infusionem gratiæ quæ est vera sanctitas. Completa ad alteram vitam pertinet, & fit per donationem gloriæ, seu per visionem beatificam.

Nota 2. salutem inchoatam esse dispositionem completæ, nam datur gloria gratiæ, secundum illud Ioan. 1. *Gratiam pro gratia.*

Nota 3. salutis inchoate causam efficientem esse Deum: instrumentalem aut meritoriam esse Christum: formalem esse ipsam gratiam, quia ipsa est sanctitas, & justificatio: sed dispositionem esse fidem in Christum: Quoniam itaque fides est dispositio & instrumentum iustificationis, ideo dicimur salvari per fidem, quia nec sine fide salvamur: & per fidem salvamur: sicut itaque percussi cum sanitate recuperabant, formaliter sanabantur per sanitatem seu temperamentum humorum: sed à serpente æneo, ut à causâ instrumentali, & mediante visione, neque enim serpens æneus sanabat, nisi visus: Ita mediante fide seu perfidem, homines salvantur, quia fides, est dispositio ad justificationem.

Nota 4. fidem solam non esse integram & totalem dispositionem ad justificationem: quippe præter fidem requiritur etiam pœnitentia, quæ sine spe, &

spe, & dilectione Dei non fit, uti explicat Conciliū Trident. sess. 6. cap. 6. Nam considerando Dei misericordiam in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore: illumque tanquam omnis iustitiæ fontē diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est per pœnitentiam: Nam uti fides est dispositio intellectus: Ita pœnitentia est dispositio voluntatis, per quas homo recipit iustitiam per quam formaliter iustificatur.

Nota 5. Scripturam sacram plus meminisse fidei, quam aliarum dispositionum, Quia uti docet Concilium Trident. sess. 6. cap. 8. fides est salutis humanæ initium ac fundamentum, & radix omnis iustificationis, & consequenter aliarum dispositionum: Dixi 1. esse initium. Quia fides semper præcedit: nisi enim peccator, se contra Deum peccasse, & per Christum iustitiam sibi esse oblatam credat, nec timet, nec sperat, nec dilligit, nec se peccasse dolet: Vnde sequitur fidem, eorum omnium esse initium.

Dixi 2. esse fundamentum, Quia ipsi cætera innituntur: ablata enim fide, cætera corruūt, nec possunt subsistere: cæteris verò ablatis, non continuo fides destruitur, uti docet Concil. Trident. sess. 6. cap. 15. sicut ablato, & evulso fundamento ædificium corruit, non tamen collapsio ædificio, statim destruitur fundamentum.

Dixi 3. esse radicem. Quia cæteras dispositiones inducendas concur-

rit: non quod necessariò ipsæ consequantur fidem, nec quod fides eas necessariò inducat, sine ulteriori adiutorio supernaturali; sed quod ex parte, ad hos actus producendos concurrat fides, una cum auxilio gratiæ divinæ: seu physicè id fiat, seu moraliter, eodē modo quo in naturalibus, actus intellectus, seu cognitio, concurrat ad producendos naturales actus voluntatis: Charitati enim proponitur per fidem Deus amandus: Spei perfidem proponitur Dei misericordia speranda. Timori iustitia Dei metuenda: Pœnitentiæ peccatum dolore & contritione detestandum, ac puniendum. Hinc Apostolus Paulus in Epistola ad Rom. cap. 3. tribuit fidei vim iustificandi. *Iustitia autem Dei, per fidem Iesu Christi, in omnes, & super omnes qui credunt in eum: & ibid. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Iesu quem proposuit Deus propitiationem, per fidem, in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum, in sustentatione Dei, ad ostensionem iustitiæ eius, in hoc tempore, ut sit ipse iustus, & iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi.* Cuius rei veritatem ostendit idem Apost. cap. 4. eiusdem Epist. in exemplo Abrahamæ, quem negat per opera sua, sed per fidem iustificatum fuisse, cuius magnitudinem ostendit. Id autem probat certo testimonio Scripturæ Genes. 15. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam:* hoc est ratione fidei iustificatus est: non quia sola fides sit iustitia; sed quia fides est inchoamentum iustitiæ, & ad eam complendam deducit: Vnde ita concludit cap. 5.

Iustifi-

Iustificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem & habemus accessum per fidem, in gratiam istam, in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei: Quorum omnium verborum sensus non est, fidem esse ipsam iustitiam seu sanctificationem: sed sequentia innuuntur.

1. Fidem esse initium iustitiæ: Quia ipsam sic præcedit, ut inchoet: & sic inchoat, ut sit etiam pars ipsius, non aliter quàm vestibulum, ita est initium domus, ut sit etiam pars domus.

2. Fidem esse totius nostræ justificationis fundamentum, secundum verba illa Hebr. 10. cum vocatur *substantia rerum sperandarum*, ut non putes totum illum statum supernaturalē esse aliquid fictitium, sed initi firmissimo alicui fundamento, nempe fidei divinæ: sicut enim basis totius entis naturalis est substantia, cui innituntur proprietates, accidentia, actiones, & cætera quærentibus attribuuntur: Ita basis totius entis supernaturalis est fides. Ac ne putes ista omnia incerta esse, quia neque videntur, neque tanguntur, propterea ibid. subdit Apostolus, *Argumentum non apparentium*, ut scias convictionem esse, & summam certitudinem, non ex ipsâ rerum evidentia petitam, sed aliunde, scilicet à dicentis autoritate.

3. Esse radicem nostræ iustificationis: Quia ab eâ pullulat, & succrescit omnis iustitia nostra, uti docet Trident. sess. 6. cap. 10, Vnde ex Ambros. lib. 7. de Vocatione Gentium cap. 8. Fides bonæ voluntatis, & iustæ actionis est genitrix.

4. Fidem impetrare, & quodammodo

mereri ex congruo iustificationem: unde expressè dixit Apostolus, hominem justificari per fidem: Quia intuitu fidei, cætera dantur, quæ necessaria sunt ad justificationē: Sic Augustinus, Non opera, sed fides inchoat meritum: Et Ambros. lib. 2. de Vocat. Gentium cap. 9. Fides quâ justificatur impius, non nisi ex Dei munere habetur, eaque nullis meritis præcedentibus tribuitur, sed ad hoc donatur, ut principium possit esse meritorum ut cum ipsa data fuerit non petita, ipsius jam petitionibus bona cætera conferantur.

5. Quod fides nos Christo immediatè coniungat, qui nos gratis iustificat, secundum illud Apostoli ad Titum 3. *Iustificati gratiâ ipsius.* & Rom. 3. *Iustificati gratis per gratiam ipsius:* & cap. 5. *Iustificati ex fide.* Et hæc causa est cur Deus fidei potius quam operibus vim iustificandi tribuerit: Quia in ea magis manifestatur hominem non propriâ virtute sed Christi meritis justificari: sicut enim in deserto, homines à serpentibus vulneratos, noluit aliter sanare, quam æni serpentis aspectu, ut scirent se à virtute serpentis sanari, non ab opere proprio, aut ab aliquâ medicinâ: quid enim potest esse virtutis in solo aspectu: cum aspectus ex suâ naturâ, sit tantum obiecti præceptio. Ita fides ostendit homines iustificari merito, & virtute Christi in quem credunt, non autem propriis meritis. Et eâ de causâ Paulus fidei tribuit justificationem, ut à justificatione excludat opera legis, & humanum meritum; & eâ ratione omnē iustificandi efficaciam collocet in solâ Christi virtute, & merito. Hinc dicit

Aposto-

Apostolus, nos justificari gratis per gratiam ipsius: ut doceat fidem, donum esse gratuitum, nobis datum gratis, quod nos nullis nostris meritis, & nullâ nostrâ virtute justos facit, & ideo utrumque cōjuxit, gratis, & gratiam, quia non ex nostris meritis nobis datur hoc donum quo justificamur, & grati sumus: quod ut melius adhuc intelligatur.

Nota 1. Fidem, ut est actus noster, nullam ex se habere efficaciam reconciliandi nos cum Deo, sed virtutem totam reconciliationis procedere ex objecto ipso, nempe Christo, cuius meritum Deus non applicat ad justificandum, nisi per fidem: ut aspectus serpentis ænei in deserto, non ex se habebat vim sanandi, sed efficacia erat ex serpente, quem ad sanitatem Deus per Moysen proposuerat: Idem dicendum est de fide quæ ex suâ naturâ non habet vim faciendi justificationem, sed Deus per eam in credentibus justitiam operatur vi meritorum Christi: Quia igitur fides ex divino beneplacito est medium quoddam, per quod virtus Christi operatur justitiam, ideo fides non impedit, quin gratis detur justitia, quia non ex merito fides datur, sed ex ordinatione Dei, qui sic voluit justitiâ nobis dare. Quod etiam ut melius intelligas.

Nota 2. Nullam talem dispositionem ex suâ naturâ absolute fuisse necessariam, sed tantum ex divinâ dispositione, & voluntate: potuit enim Deus justificationem nobis dari, etiam nihil operantibus: uti justificat infantes per baptismum sine aliquo illorum actu: noluit tamen nos salvare sine actibus

nostris. Verum aliud est Deum nos justificare non sine actibus nostris: aliud nos justificare ex merito actuum nostrorum: primum quidem verum est: secundum autem falsum: voluit autem potius per fidem, quam per aliam actionem, quia illâ ratione melius ostenditur quod justificatio fiat ab alio, in quâ fides tendit, ut sciremus nos gratis justificari: unde Apostolus Ephel. 2. *Gratiâ estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis: donum enim Dei est, non ex operibus, ne quis gloriatur.* In quibus verbis tota superior doctrina continetur, nempe salutem nostram tribuendam esse gratiæ, non operibus nostris, tamen mediante fide, quæ primum est Dei donum, & primus effectus gratiæ: sic enim voluit Deus homines salvare, & sanctificare, non quis sibi suam salutem tribueret, sed omnia referret in Deum.

Ex quibus omnibus patet, cur in Scripturis fidei potissimum tribuatur hominis justificatio, & salvatio.

Hinc factum ut in id præcipue Christus incubuerit, ut fidem stabiliret, & homines ad fidem perduceret. Huc tendit omnis ipse, & Apostolorum prædicatio: hoc unum spectarunt omnia miracula: Prophetarum oracula, & omnes Scripturæ: In fide tota lex nova fundata est, & semper fides nobis prædicatur ob rationes allatas.

Nulli itaque mirum videri debet, quod Christus, ut fidei dignitatem ostenderet, miratus sit fidem Centurionis: cuius rei causas ostendimus, 1. sublimitatem huius actus: 2. eius difficultatem, & raritatem: denique mirabiles fidei prærogativas, quia nimirum ex fide omnia bona nobis oriuntur: primo quidem

omnis status supernaturalis : deinde omnes virtutes morales : Hæc est enim quæ nos facit sperare : cum sit *substantia rerum sperandarum* : quæ nos facit Deum timere : nobis enim proponit Deum iustum , & non volentem iniquitatem : quæ nobis repræsentat supra res omnes formidabile iudicium , ignes inextinguibiles , & suppliciorum atrocitatem , & æternitatem . Hæc nos facit Deum amare , proponendo eius perfectiones , bonitatem , charitatem , misericordiam , beneficia : Per illam facile contemnimus temporalia : & æterna , atque immortalia persequimur , est enim *argumentum non apparentium* . Si quidem , ut ait Apost. 2. Cor. 4. *Quæ videntur temporalia sunt : quæ autem non videntur , æterna sunt* . Eleemolyna fructus est fidei , mortificatio , rerum omnium despicientia , & derelictio , pœnitentia , martyriū , præclare gesta , actus heroïci , & omnia egregia facinora : quorum omnium habemus exempla cap. 11. epist. ad Hebræos in omnibus Sanctis veteris Testamenti , quos Apostolus ait fidei testimonio probatos fuisse . Hinc videmus passim in hominibus omnes virtutes crescere , aut decrescere , prout fides in illis est aut major , aut minor : itaque non mirum si omnia apud nos frigent , quia vel modica est fides , vel penè extincta , vel omnino nulla . Certè res omnes respectu naturæ intellectualis , non aliud habent esse , quam per cognitionem , alioqui penes illam perinde se habent entia , atque non entia , unde dicuntur res omnes quoddam esse habere in intellectu , immò corporalia nobilius existunt in intellectu , quam in seipsis : multo magis id dicendum est , de iis re-

bus , quæ nullo modo cadunt sub sensu . Sed quia quædam sunt , quæ non tantum sensus superant , sed etiam vim naturalem intelligendi , ideo ejusmodi , respectu nostri non subsistunt , nisi per cognitionem supernaturalem , quæ in hac vitâ nulla alia solet esse , quam fides , unde dicitur ab Apostolo , *substantia rerum sperandarum* , quasi in nobis res illæ non habeant aliter esse quam per fidem , quâ collapsâ res ille omnes quasi esse desinunt , seu amittunt esse . Ita infideli nullus est Deus . Dixit enim *inspiciens in corde suo , non est Deus* . Nulla divina potentia , nulla æternitas , nulla immortalitas , nullus finis & beatitudo , & consequenter nulla vera virtus , nulla spes , nulla charitas , & nihil supernaturale . Hinc nos videmus tantoperè rebus temporalibus affixos , & cœlestium contemptores ; Hinc plus facimus hominū gratiam , & favorem quam Dei : & si alterutrum amittere necesse sit , quotus quisque est qui malit aulam relinquere , quam conscientiam deserere ? Quid nō facis ut ditescas , ut in honoribus crescas , ut familiæ dignitatem augeas ? Iam cogita quid facias , ut Deo placeas , ut in virtute crescas , ut gloriæ cœlestis securus fias : Hoc maxime caves , ut res status aut familiæ non decrescant , aut aliquid detrimenti accipiant , sed ut religio aut minuatur , aut crescat , non laboras : unde hæc omnia proficiuntur , nisi quia in te , aut nulla est fides , aut extincta , aut sopita ? Ac nē forte putes me tibi injuriosum esse , quasi non ad Christianos verba habeam , sed ad infideles , vide num istas habeam ita loquēdi causas .

Nam

Nam præter quam quod 1. passim homines sibi sufficere putant quod fidem infidelitate non amiserint, unde fide habituali contenti sunt, & pauci admodum sunt, qui habeant actualem fidem, cum tamen fidei habitus, non possit esse principium alicuius actus, nisi actus fidei, cum in nullos alios actus influat: ita ut si fidem actualem non producat, omnino inutilis sit, cum nihil producat: quod de fide actuali dici non potest, quæ influit in omnes actus supernaturales, & in omnes actus virtutum, unde rectè dixit S. Ambros. lib. 2. de pœnitentia cap. 8. fidem esse bonæ voluntatis, & justæ actionis genitricem, quod de fide habituali dici non potest, sed de actuali.

Præter quam quod 2. pauci sunt, qui fidem vivam habeant: Non solum, quia eorum fides charitate non animatur, quare nihil confert ad meritum: unde charitas à S. Thoma vocatur forma fidei, quod fit cum actus internus charitatis imperat actum fidei, atque ita confert valorem quendam, quo vitam æternam promereatur, qui valor est forma extrinseca actus fidei, quæ vitalis fit vitalitate quadam morali, quæ dicit vim promerendi vitam æternam: Non solum iterum, quia carent operibus sine quibus fidem mortuam esse docet S. Jacobus in sua Epistola cap. 2. *Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est: ita & fides sine operibus mortua est*, hoc est sine voluntate operandi: nam ipsa opera sunt effectus fidei vivæ, sed radix horum operum, nempe bona voluntas, seu charitas, aut perfecta, aut inchoata, est forma, seu vita fidei: Sed

ideò quia penè omnes, ut videre est, qui se maximè Christianos profitentur, & verè fideles se putant, fidem tamen exercent tantum circa obiectum materiale fidei, seu res revelatas, non autem circa formale, quod est auctoritas divina, seu prima veritas: unde vix formant actum fidei, sed res propositas, ex assuetudine, & quia ab infantia sic audierunt, sibi persuadent, sed non ex vero motivo fidei: Non aliter quam multi opera virtutum moralium exequuntur, sed non ex motivo virtutis: Ita multi justum faciunt, sed non justè, unde nec justi sunt: Multi eleemosynas faciunt, sed non ex motivo virtutis: unde nec studiosi sunt, nec laude digni. Aut quia non distinctè sed confuse sibi proponunt quæ credenda sunt. Nam si distinctè & explicitè cogitares de animorum nostrorum immortalitate, de futuro iudicio, secundum omnes circumstantias, quas Christus exposuit in Evangelio: de æternitate tormentorū inferni: de verme qui non moritur, de igne qui non extinguitur; quid inde concluderes? quo esses animi sensu, quo metu, quæ mentis commotione, & morum mutatione? Aut deniq;. Quia pauci sunt qui agant ex motivo fidei, ita ut fides sit principium operum: & hinc fortasse dixit B. Jacobus, *Fidem sine operibus mortuam esse*. Nam uti vita est principium internum operationum, & motus: & sicut à posteriori colligitur vita ex motu, & operationibus: & contra; sicut ex negatione omnis motus, & operationum, colligitur aliquid non vivere, nam vita secunda sunt operationes, & vita prima est principium internum operationum, ita nisi fides impellat

ad actionem, & sit principium operationum, censetur mortua. Sed vide quàm pauci sint, qui ex fide operentur, & consequenter quàm sint pauci quorum fides sit viva.

Ut inquam hæc omnia omittam, duo maximè sunt quæ me impellunt, ut dicam, Nullam passim esse in hominibus fidem.

Primum est, Cùm fides divisione non patiatur, & pauci sint qui habeant plenitudinem fidei, de quâ loquitur Apostolus cap. 10. Epistolæ ad Hebr. *Accedamus cum vero corde, in plenitudine fidei;* hinc pauci sunt qui fidem habeant, nam si plenam non habent, nullam habent. Ut hoc bene ab omnibus intelligatur.

Nota fieri posse, ut quoad objecta materialia, seu quoad res quæ creduntur, divisio fieri possit: & hoc modo contingere potest ut quis fateatur unitatem Dei, sed non Trinitatem personarum, sicut fecit Arius: Macedonius fassus est Dei filium esse Deum, & Patri consubstantialem, sed negavit divinitatem Spiritus sancti. Nestorius, & Apollinaris errarunt circa Incarnationem Verbi, non circa Trinitatem: Pelagius bene sensit de Trinitate, & Incarnatione: malè de necessitate gratiæ: Et pauci sunt hæretici qui circa omnia errarint. Sed ad hæresim sufficit error in uno: Itaque circa objecta fidei, potest esse divisio. Sed fides quoad objectum suum formale non patitur divisionem. Est autem divina autoritas, & prima veritas: Quia est idem objectum formale respectu omnium objectorum: Itaque non potest nos movere divina autoritas ad credenda aliqua ex iis

quæ proponuntur, aliis reiectis: Qui enim agnoscit primam veritatem, credit habere autoritatem infallibilem, ad confirmandum quodlibet suo testimonio: Itaque qui non credit unum articulum, nullum credit. Non dico quod alios neget: sed dico quod alios non credat ex divinâ autoritate, sed quod unos velis credere, & alios nolit: quod enim semel agnoscitur infallibile, agnoscitur tale circa omnia; alioqui non habet infallibilitatem, si circa aliqua possit errare, & falli. Itaque unam fidem pronuntiat Apostolus Ephes. 4. *Unus Dominus, una Fides, unum Bap-tisma.* Vide autem in quàm paucis, talis fides reperiatur: nam quàm multi varios errores in suâ fide habent admixtos, de Prædestinatione, de Gratiâ, de Libertate, de concordia liberi arbitrij cum divinâ gratiâ: de potestate summi Pontificis circa definitionem articulorum fidei: de pœnitentiæ Sacramento, & modo illud administrandi: de necessitate contritionis, vel attritionis ad valorem Sacramenti, de bonis operibus, de satisfactione, de Purgatorio, de Ecclesiæ infallibilitate circa doctrinam credendorum, & faciendorum: de qualitate Redemptoris, & universalitate, & alijs innumeris, circa quorum singula, vel unicus error, omnem fidem abrogat, quia fides indivisibilis est ratione objecti sui formalis, quod est prima veritas, quæ si in aliquo eorum quæ ab Ecclesiâ proponuntur nos non reddat securos, in nullo potest: unde sequitur hæreticos quoscumque, licet non negent omnes articulos, sed vel unicum tantum, nullum tamè credere fide divinâ,

divinâ, sed tantum quia credere illos volunt. Et in illis locum habet illud S. Jacobi cap. 2. *Qui offendit in uno factus est omnium reus; non quod omnia neget, sed quod nullum omnino articulum credat fide divinâ. Hinc iudicium ferre potes de novis hæreticis, qui cum tales ab Ecclesiâ sint iudicati, eos tales esse credere certò debes, & consequenter eos nullum articulum credere fide divinâ, non Trinitatem, non Incarnationem, non Eucharistiam, & alia eiusmodi: Itaque nos Catholici, *Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei.**

Alterum quod me impulit ut dicere paucos esse, qui fidem habeant, est quod cum prima veritas ad nos non perveniat immediatè, sed per revelationem nobis à Deo factam, & hæc revelatio sit quædam Dei locutio: & cum duplex sit Dei locutio, una immediata, altera mediata: & Dei locutio immediata ad nos non perveniat, sed mediata: hæc autem non fit, nisi per Ecclesiam, secundum illud Christi Domini Luc. cap. 10. *Qui vos audit, me audit.* Et illud Matt. 18. *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.* Cumque Ecclesia nobis non loquatur nisi per pastores, sed maximè per Pastorem Pastorem, sancti Petri successorem, quem S. Chrysostr. appellavit os Apostolorum: sequitur eos qui non audiunt Ecclesiæ definitiones, quas per summos Pontifices ut per os suum nobis loquitur, non audire Deum loquentem seu revelantem, & consequenter non attingere objectum fidei formale, quod est prima veritas revelans, quæ ad nos nõ

pervenit immediatè, sed tantum mediata: unde fit, ut qui Pontificum Decisionibus non acquiescunt, non etiam acquiescant Deo revelanti, & consequenter non credant fide Divinâ: Unde vides quid de nostris novis Hæreticis sentire debeas, qui definitioni Pontificis acquiescere recusant: an fidem habere, dici debeant: Etenim fidem non habet, qui primæ veritati non acquiescit, cum prima veritas sit objectum formale fidei, non quidem in se absolute spectata, sed quatenus potest movere intellectum per revelationem obscuram. Nam quodlibet objectum constituitur cognoscibile, ut potest movere intellectum, seu immediatè, per se producendo speciem: seu mediata per auctoritatem dicentis: qui autem dicit, aut immediatè per se loquitur, aut mediata per alium quo utitur, & quem dirigit, ut suam mentem manifestet: Deus autem voluit nos docere per Ecclesiam, cuius caput, est Pontifex, & consequenter per quem nos instruit, ac docet: sicut enim in capite, est lingua, ita in summo Pontifice est auctoritas summa docendi, & definiendi: unde cum illa locutio dupliciter spectari possit, primò ut humana, atque ab homine profecta: deinde ut ab ipso Deo directa: primo modo, auctoritatem tantum habet humanam: secundo modo auctoritatem habet divinam, quia est quædam Dei locutio: & ita ab eo dirigitur & ordinatur: & hac ratione habet infallibilitatem: ita Caiphæ responsum interpretatus est S. Joannes cap. 11. cum dixisset. *Expedit vobis, ut unus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat.*

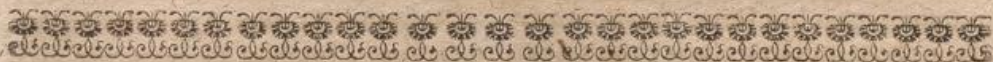
Hoc autem à semetipso non dixit, sed cum esset Pontifex anni illius, prophetavit, quod Jesus moriturus erat pro gente.

Quo ex his omnibus convenientius possum colligere, nisi ut firmi, & constantes permaneamus in eius fidei possessione, in quâ sumus, nec nam nobis eripi sinamus, cum sit optima omnium nostra possessio: est enim fides, *Rerum sperandarum substantia*: & ut diximus ex Ambrosio, lib. 2. de Pœnit. cap. 3. Bona substantia fides, in qua spei nostræ est patrimonium: Quasi fides sit hominis Christiani optima possessio, cuius ne minimam quidem partem amittere oportet, ne tota amittatur: *Accedamus ergo ad Deum, cum puro corde, in plenitudine fidei.* Hanc ne fideles amitterent, bonorum omnium, & vitæ jacturam face-re, & sanguinem profundere maluerunt in omnibus Ecclesiæ sæculis: intelligebat profectò fide amissâ, se omnia perdidisse: illâ salvâ, & integrâ, se habere omnium bonorum fontem, atque radicem. Cùm autem nobis auferri possit, vel deceptione, vel violentiâ; nobis providendum est, ne nos vel decipi sinamus, vel deijci: decipere nos volunt, qui novis dogmatis, & speciosis rebus illudunt. Sed quoad dogmata, meminerimus, nos fidem habere per revelationem: illam autem ab Ecclesiâ, Ecclesiam autem loqui, os autem habere in capite, caput autem Ecclesiæ esse summum Pontificem. Noli itaque mihi afferre, aut doctores & magistros, aut sanctos Patres, quicumque illi sint, tanquam fidei regulas, vel authores: sed Ecclesiam, sed Petri Cathedram, sed Pontificum definitiones. Decipere e-

tiam volunt, qui morum reformationem, qui sanctitatis speciem, qui opera misericordiæ, qui eleemosynas, qui pœnitentiam, qui corporis austeritates obtendunt. Ego quidem morum reformationem, non rejicio, sed eam quæ fidei est conformis: sanctitatem, veneror sed nullam agnosco sine fine, dicente Scriptura. *Iustus enim meus ex fide vivit*: Et ut loquitur sanctus Ambrosius in cap. 6. Epistolæ ad Hebr. Perfectum illum vocamus, qui in fide vitam habet rectam. Scias fundamentum omnis justitiæ esse fidem, ex Tridentino. Misericordiæ opera & eleemosynas omnibus ulnis amplector: sed ut notat idem S. Ambrosius l. 6. in Lucam c. 8. Deus fidem prætulit misericordiæ, quæ tunc habet meritum, si fide præcedente conferatur: alioqui nec Gentilibus profuerunt eleemosynæ nec Judæis opera legis, & ceremoniæ, & jejunia, & corporis afflictiones, nec Mahumetanis copiosæ largitiones, quia uti dixit Apostolus Hebr. 11. *Sine fide autem impossibile est placere Deo.* Ne vos itaque ista exteriora decipiant, quia omnia externa sunt æquivoca, nec vim habent placendi Deo, nisi quatenus à fide procedunt: *Iustus enim meus ex fide vivit*; non quidem sola, sed tanquã à radice: *Quòd si subtraxerit se*, uti loquitur Paulus cap. 10. Epistolæ ad Hebræos, qui locus sumptus est ex Propheta Abacuch, & in Hebræo legitur: *Quòd si elatus sit, seu superbiat: pro quo Sanctus Hieronymus sic vertit: Quòd si incredulus sit; quæ omnia idem omninò significat, sicut enim credere verbo Dei, est humiliantis se: ita nolle credere, elati ac superbi*

perbi animi. Non credens autem subducit se divinæ obedientiæ: *Non placebit anima mea.* In Hebræo: Non est recta anima eius in ipso: quæ verba concordant cum istis: *Accedamus ad eum cum puro corde, in plenitudine fidei.* Nos autem (pergit Apostolus) *non sumus subtractionis filij in perditionem; sed fidei in acquisitionem anime.* Cætera enim non proderunt ad salutem: fides autem est initium salutis. De ea jam deicere nos volunt, qui vel promissis, vel minis, vel calumniis & persecutionibus, vel authorita-

te pugnant: sed nobis Deus unus est spectandus, eius promissiones attendendæ, eius minæ timendæ: sola gehenna metuenda, eius authoritati deferendum, in qua omnis nostra fides fundata est, sicut in fide omnis spes nostra. Nunc credamus, ut aliquando videamus: nunc speremus, ut aliquando & possideamus, & fruamur: utrumque tantum fiet in gloria, ad quam gratiâ suâ nos perducat CHRISTUS JESUS Ecclesiæ Sponsus.
Amen.

FERIA QUINTA CINERUM

CONCIO TERTIA

DE FIDE.

Cur Deus voluit homines regere per fidem.

Non inveni tantam fidem in Israël. Matth. 8.

IN concione præcedenti pauca diximus in lucis commendationem, sed præcipue in laudem fidei, veri luminis animorum; sed sicut reperti sunt homines adeò lucis ofores, ut sicut ait Jobus cap. 3. *Maledicant diei, & sint, ut dicitur cap. 12. rebelles lumini;* ita inventi sunt homines qui fidem damnarunt, cuius ego hodie defensionem suspicio, sed non sine lumine Sancti Spiritus, quod non nisi per Virginem

nobis affulgere posse spero, sic Ecclesiâ canente, Tu porta lucis fulgida.
Ave Maria.

QUIS unquam credidisset post tam multa fidei elogia, repertos esse homines qui dicerent fidem esse actum humilem & abjectum, & præclaris ingenii indignum, quæ non cæco modo procedere solent, sed cum rerum cognitione, & solam ubique rationem sequun-

sequuntur: cum intelligant, ideo homines natos esse rationales, ut ratione utantur; non autem ut incredibilia sibi persuadeant, ea tantum de causa, quia hæc ipsis dicta sunt: quæ ratio procedenti, propria esse videtur, aut belluarum, quæ alieno imperio, atque ductu reguntur, aut puerorum, & hominum ignarorum, & abiectorum, qui non suo iudicio ducuntur, sed alieno: unde magnopere mirantur, quod Deus voluerit homines gubernare, etiam in rebus maximi momenti per viam fidei, cum magis decorum foret, atque honestum, tum ipsi Deo, tum hominibus, ut homines quos fecit rationales, gubernaret ratione, non fide; rerum ipsarum cognitione, non ignorantia. Et hinc profecta est nova quorundam hominum secta, qui se vocant rationales, ut nos à fide fideles, qui in rebus, quæ nobis credendæ proponuntur, eas dijudicant ratione, non fide, eas admittentes quæ cum ratione concordant, alias autem rejicientes quas cum ratione pugnare iudicant. Sed nimirum, uti dixit Ambrosius libro de Spiritu Sancto capite 18. Non capiunt fidei magnitudinem angusta impiorum pectora: tantum enim abest ut fides sit depressio intellectus, & propria humilium & abiectorum ingeniorum, ut potius sit summa eorum exaltatio, uti in prioribus concionibus ostendimus, quod enim nullus intellectus potest attingere, si solus sit, & solâ ratione utatur, eò fides pertingit: Ambrosius libro 4. in Lucam cap. 5. Quod mens humana rationis investigatione non potest comprehendere, fidei plenitudo com-

pletitur. Sed quoniam, ut ait Apostolus Rom. 5. *Sapientibus, & insipientibus debitor sum*; ac ne videar cum illis summâ authoritate agere, eos etiam audiamus, & cum rationibus, in sola ratione sistentibus, rationem adhibeamus, atque ostendamus, non tantum eos esse fidei inobedientes, sed etiam rationi.

Quærent itaque 1. cur Deus voluit homines in rebus quoque maximi momenti regere per viam fidei, hoc est per ignorantiam, & cæco modo; fides enim habet obscuritatem, nonevidentiam.

Respondeo 1. cum Apostolo Roman. 9. *O. homo, tu quis es qui respondeas Deo?* Vox Græca significantius aliquid dicit, qui ex adverso respondeas, seu disputes cum Deo. Nam si Deus nobiscum ageret prosumma potestate, nullus posset conqueri: itaque etiam si quilibet consideret quid fecerit Deus, non tamen licet causam inquirere cur fecerit; nisi Deus, & rem, & causam nobis aperuerit. Ita Incarnationem revelavit, & finem Incarnationis, nempe hominum redemptionem: sed cum Deus aliquid non revelavit, non licet ultra inquirere: unum sufficere nobis debet, nihil de iustitia Dei, aut de eiusdem potestate ambigi posse: sic ferè Deus voluit nos rerum existentiam scire, modum autem & naturam voluit ignorare: ita ut ait Sanctus Ambrosius libro 6. in Lucam capite 9. Non licet mihi scire divinæ generationis seriem; non licet tamen nescire generationis fidem. Et in talibus id observandum est, quod docet idem Doctor l. 1. de vocatio ne gentium c. 7. Quæ Deus occulta

occulta esse voluit, non sunt scrutanda: quæ autem manifesta fecit, non sunt neganda; ne & in illis, illicitè curiosi; & in istis damnabiliter inveniamur ingrati. Itaque roganti cur voluerit Deus homines regere per fidem, hæc responsio sufficere deberet, Deum ita voluisse: idem enim est, atque si dicerem, justè voluisse.

Respondeo 2. si homines cum aliis hominibus agentes, ab eis fidem exegerunt, cur Deus ab hominibus fidem exigere non potuit? Certè Pythagoras Italicæ sectæ Dux, hanc legem discipulis suis sanciverat, ut quinque annis silentium servarent, & tantum docentem audirent, quibus toto illo tempore, nulla alia doctorum ratio dabatur præter illud verbum, *autos epha*, ipse dixit. Nonne turpe est nos tantumdem Deo non tribuere, quantum Pythagoræ tribuebant, qui se disciplinæ eius addixerant? Plato in Timæo circa Deorum genealogiam Poëtis fidem adhiberi voluit, Homero, Hesiodo, & aliis: nullamque ab eis rationem exigi, licet eorum scripta plena fabulis esse sciamus. Et irrationabile judicabitur, ait Theodoretus serm. 1. de Græcorum affectionibus, ut docenti Deo credere, homines adhortemur? Ipse Plato libro 1. de legibus, sibi credi vult à junioribus in iis quæ scripsit, sive benè, sive perperam se habeant. Et Philosophis tam diversa docentibus, tam multi fidem habuerunt, cum de rerum principiis, de animorum immortalitate, & de aliis rebus scripserunt; & mirabimur Deum ab hominibus fidem exegisse.

Respondeo 3. omnes disciplinæ &

scientiæ, & artium cognitiones ortum habent à fide; nam ut ait Theodor. sermone 1. de Græcorum affectionibus, par est ut prius credat, qui velit addiscere: nunquam enim prima elementa perdiscet, qui literatori fidem non habeat, primam, aut secundam, literam sic appellari: nam si neget, dubius errabit, & falsū pro vero sumet: & si obsequatur, statim fidem cognitio, ac scientia subsequetur. Ita & Geometriæ fides habenda dicenti, punctum esse cuius pars ulla non sit, & longitudinem carere omni latitudine; hoc autem nullus unquam sermone demonstrabit: nam si latitudine privaveris longitudinem, utique cum latitudine, simul omnem tolles longitudinem: sed tamen ita jubet intelligi Geometriam, cui facilè fidem habet, qui lineares illas figuras avet perdiscere. Idem probat in Astronomia, & in omnibus artibus, in quibus per fidem tyrones statim addiscunt. Idem ostendit in ægrotis respectu Medicorum: in Mercatoribus: in Nautis, & aliis omnibus; unde subdit. Est itaque fides, velut primaria quædam basis, & crepido scientiæ: & sic concludit. Insulsum igitur planè facinus est non ferendum, ut velimus cunctarum artium magistris convenire scientiam, discipulis autem fidem; ut scilicet cognitionem fides præcedat, subsequatur autem fidem cognitio: & in sola divinarum rerum doctrina factum hoc inverti, ita ut hinc tantum fidei scientia præponatur: in iis enim rebus quæ videri non possunt, fidei oculis maximè indigemus; unde bene monet Isaias, ex versione septuaginta Interpretum: *Si non credideritis, non intelligetis.*

Y

Respon-

Respondeo 4. non tantum in scientiis, & in artibus, sed etiam in rebus ferè omnibus humanis, opus esse fide, uti agnovit Sanctus Augustinus. Quis enim sciat, quo patret, & qua Matre si natus, & à quibus maioribus sit ortus, nisi ex alieno testimonio; ut scias in omnibus rebus fidem esse necessariam: & nos privandos non fuisse fide sine magno nostro dispendio. Cur itaque miramur, si Deus fidè à nobis exigat? Quòd si in tam multis rebus fidem habemus hominibus, cur non etiam Deo habeamus? nam ut ait Sanctus Ambrosius libro 4. in Lucam capite 5. Si Deo non credimus, cui credimus? omnia enim quæ credimus, vel visu credimus, vel auditu: visus sæpe fallitur, auditus in fide est: an asserentis persona discutitur? si viri boni dicerent, nefas putarem non credere: Deus asserit, probat Filius, refugiens sol fatetur, tremens terra testatur.

Respondeo 5. innumera esse, quæ aliter à nobis scieri non possunt, quam fide, ut omnia super naturalia, qualis est Trinitas, Incarnatio, Eucharistia, & similia. Cum enim Deus hominem evexerit ad statum super naturale, necesse fuit ut daret cognitionem supernaturalem, nam fundamentum entis moralis, est cognitio: talis autem cognitio non debuit esse evidens, quia est status alterius vitæ: igitur debuit esse obscura; talis autem est fides: unde Apostolus I. Corinth. cap. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem.* Cum itaque plurima objecta superent omnem capacitatem creatam, necesse fuit mentem

attolli, quod fit per fidem: Psalm. 133. *Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero edeam.* Et quidem tanta est imbecillitas ingenij nostri, ut ne formicæ quidem naturam, formationem, indolem, vitam, ætates cognoscere possimus, aut alterius rei maxime obviæ essentiam immò neque rerum, quæ in nobis sunt, aut geruntur: quomodo igitur de divinis rebus & supernaturalib' iudicare potuissemus, nisi divina sapiëntia solâ fide ea nobis pateficeret Ambrosius libro 4. in Lucam capite 5. Quod mēs humana rationis investigatione non potest comprehendere, fidei plenitudo complectitur.

Respondeo 6. cum ad salutem necessariū sit Deum nosse, illi inservire, atque eius voluntati obedire; id autem nemo facere possit, nisi eius voluntatem norit: nemo autem hominis voluntatem sciat, nisi ipse aperiat, sequitur nullum etiam Dei voluntatem scire posse, nisi aperiat; non manifestè, uti diximus, quia non est status huius vitæ, igitur occultè, ea autem cognitio est fides: de qua agens Theodor. lib. 1. de Græcorum affectionibus, eam sic definit, latentis & obscuræ rei quædam visio, & contemplatio, *aphanous pragmatos theoria*, vel rerum invisibilium apprehensio quædam naturæ compar & congruens. Et sanè suavem admodum esse istam Dei dispositionem, vel hinc patet; quia cum hominum ingenia sint diversissima, & pauci admodum rerum sublimium sint capaces: Nam quis ad notitiam Trinitatis pervenire potuisset? quæ tamè omnia facile credi possunt: ad Dei bonitatem pertinuit,
ut ad

ut ad earum rerum scientiam nos non obligaret, sed ad fidem. Ad hæc cum scientiæ sint adeo incertæ, unde in scientiis tam variæ opiniones existunt, ut scias nihil ferè esse certum, cum nullum sit ingenium, quod omni errore careat; quam melius & suavius fuit, ut in fide, in qua sunt omnia certa, atque indubitata conquiesceremus, cuius auctor est Deus, de quo nemo dubitare potest.

Quærent 2. nostri rationales. Cum Deus potuerit, earum rerum, quarum cognitionem obscuram nobis dedit per fidem, dare evidentiam, cur non istam potius dedit, quam cæcitatem, cum homines, eo quod sint rationales, ita potius essent tractandi: nam quia fides est obscura, idcirco id verè nesciunt, quod credunt quod nesciunt: in quo est incertitudo, vacuitasq; rationis, incertitudo quidem propter ignorantiam; hæc autem propter obscuritatem, cum scientia in evidentia consistat: rationis vacuitas est, persuadere sibi, & pro certo habere, quod minimè scitur, quandoquidem acquiescendi causa, est evidentia & demonstratio.

Possent, Auditores, secundam illam impugnationem refellere iisdem rationibus, quas adversus primam adhibui: cum satisfaciant penitus difficultati, quam mox proposui, sed ut nullam absque responso proprio relinquam.

Respondeo 1. eiusmodi homines, nescire quid sit fides, nec quid sit scientia nostra, & evidentia. Ignorant quidè quid sit fides, quasi mera sit ignorantia, quia fides obscura est, nec habet evidentiam: idem enim faciunt quod illi quos Aristoteles reprehendit, qui

in Metaphysicis, & aliis superioribus scientiis, eandem quærent evidentiam, quam habet Mathematica disciplina, & qui in rebus moralibus eodem modo procedunt, quo in Physicis & naturalibus, cum tamen in omnibus scientiis, & diversæ sint abstractiones, & diversa principia. Quod potissimum interest in cognitione, est certitudo, quæ aliunde petitur in fide, quam in scientiis; quæ si ambo comparentur, certiora sunt fidei principia, quam scientiarum; unde sic fidem definit Theodor. orat. 1. de Græcorum affectionibus: Est insita credentium animis, citra ambiguitatem aliquam dispositio? & Apostolus Paulus fidem vocat, *argumentum*, seu convictionem *non apparentium*: quod si, uti dixit Aristoteles, minima rerum divinarum cognitio, melior est & jucundior perfectissima rerum inferiorum scientia. (Verba eius libro 1. de partibus animalium capite 5. sic se habent. Res namque illas superiores, tametsi leviter attingere possumus, tamen ob eius cognoscendi generis excellentiâ, amplius oblectamur, quam cum hæc nobis iuncta omnia tenemus:) quid de fide nostra sentire debemus, cuius obiectum, scientiarum omnium obiecta præcellit. Ignorant etiam quid sint scientiæ nostræ, de quibus ita loquitur Aristoteles lib. 2. Metaph. cap. 1. Quæ admodum vespertilionum oculi, ad lumen diei se habent; ita & intellectus animæ nostræ ad ea quæ omnium manifestissima sunt. Certè id probat tanta opinionum diversitas in scientiis, & multiplicitas sententiarum. Quod si quidam ex veteribus in apibus dignoscendis quatuordecim annos insupersit,

nec id potuit perfecte assequi, quid de cæterarum rerum cognitione putandum est? si vel culicem perfecte non potes cognoscere, quomodo poteris res supernaturales, & quæ Angelorum captum superant, comprehendere? quæ tamen omnia, *Filius qui est in sinu Patris nobis enarravit*. Deinde omnes scientiæ ortum habent à sensibus, in quibus miræ sunt illusiones, & errores innumeri; quare oportet eos à ratione sæpe corrigi: hinc fit, ut *animalis homo non percipiat ea quæ sunt spiritus*: Fidei autem principium petitur à revelatione & autoritate divinâ, quæ nec falli potest, neque fallere; unde dictum est Petro Christi divinitatem profitenti Matth. 16. *Quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est*: quæ verba exponens Sanctus Ambrosius lib. 6. in Lucam capite 9. Caro enim & sanguis non queunt nisi quæ terrena sunt, revelare; at verò qui spiritu loquitur mysteria, non carnis, & sanguinis magisterio, sed divinâ inspiratione fundatur: noli ergo acquiescere carni, & sanguini, ne carnis & sanguinis haurias præcepta, atque ipsi sanguis & caro fias: qui enim carni adhæret, caro est; *Et qui adhæret Deo, unus spiritus est*. Denique si inter se comparentur istæ cognitiones, nempe scientiarum, & fidei, licet in scientiis sit evidentia, in fide autem obscuritas, non sequitur tamen in scientiis majorem esse certitudinem: nam quid iuvat evidentia in scientiis, nisi ad certitudinē? atqui maior est in fide certitudo, quàm in scientiis, propter obiectum magis necessarium, ob principia magis infallibilia, & ob modum procedenti minus

errori obnoxium, uti in prima concione à nobis explicatum est. Quin etiam, uti in ista diximus, nemo ad scientiam pervenit, nisi per fidem; quam idcirco Epicurus appellare solebat ex Theodoro sermone iam toties laudato, præsumptionem rationis, atque discursus, anticipationem quandam, & quasi ad sermonem, rationemque, ingressum. Sic ab Aristotele *kritirion epistimis*, iudicatorum scientiæ appellatur, hoc est, scientiæ iudicium, censura, & probatio, seu fundamentum ratiocinationis, quia fides ad acquirendam & examinandam, discutiendamque scientiam necessaria est: quod ipsa experientiâ, & usu rerum demonstratur. Nam sicut lux, quæ per se est manifesta, non sufficit vespertiloni, ad bene videndum (licet enim nihil desit ex parte obiecti, deest tamen aliquid ex parte potentiæ) ita non sufficit evidentia in obiecto, sed requiritur aliquid ex parte intellectus, ut nimirum rectè partes apprehendat, quas per iudiciū connectit.

Jam nec illud omittere volo, fidei quoque suam non deesse evidentiam: si enim fides humana aliquam habet evidentiam, ut esse urbem Romam, & Constantinopolim, licet nullam harum videris, certè multo magis fides divina suam habet evidentiam: quæ enim primo modo creduntur, nituntur autoritate humanâ, ita tamen ut nemo sanus dubitare possit: nam quis credat tot homines tam diversis temporibus existentes, tot locis, & rebus omnibus separatos, nullo lucro, atque emolumento, nullâque causâ in id convenisse ut tibi imponerent? Sed quæ secundo modo

do creduntur, autoritate divinâ nituntur; plus autem Deo credendum est, quàm homini, Joan. 1. *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est.* At testimonium divinum multiplex est, & præcipuè in miraculis, ac Prophetiis. Quod pertinet ad miracula, Ambrosius in cap. 5. epistolæ ad Roman. Quia fidei nostræ rationem humana verba asserere non valent, virtutum testimonio, quæ cùm tacent, clamant, rationalis approbatur. Et certè quis asserenti Deo repugnet? & quæ fortior asseveratio, quàm miraculorum patratio? Joannis 11. Lazarum Christus suscitaturus, sic ad Patrem orat: *Ego autem sciebam, quia semper me audis. sed propter populum qui circumstat, dixi, ut credant quia tu me misisti.* Hæc cùm dixisset, voce magnâ clamavit: *Lazare. veni foras.* & statim prodit qui fuerat mortuus. Et Matth. 9. *Ut autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait Paralytico: surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam, & surrexit, & abiit in domum suam.* Sanè non fuerant necessaria miracula, si homines faciles fuissent ad fidem: sed quia ferè homines non assentiuntur, nisi habeant aliquam evidentiam, Deus adhibuit miracula, ut Jam non dubitarent de Dei testimonio. Unde pergit Sanctus Ambrosius. Nam sicut peregrini hominis, improbabilis origo in terra aliena est, ita & fidei nostræ veritas peregrinatur. in terris: & quia natura eius, verbis explicari non potest, virtutis quæ maior res est, testimonio commendatur. Idem dico de Prophetiis; nam ut Sanctus Joannes Apocalyp. 19. *Testimonium Jesu est spiritus Prophetiæ:* unde Sanctus Ambrosius in cap. 12. ad

Roman. Prophetia prima probatio est rationabilem esse fidem nostram: denique credentes accepto Spiritu prophetabant: itaque Sanctus Doctor concludit, indubitabilem esse fidem nostram, quæ tot testimoniis stabilita sit, sermone in festo Sanctorum Nazarij, & Celsi. Non sine magno discrimine, de religionis veritate dubitamus, quam tantorû sanguine confirmatam videmus. Magni periculi res est, si post Prophetarum oracula, post Apostolorum testimonia, post Martyrum vulnera, veterum fidem, quasi novellam discutere præsumas; & post tam manifestos duces, in errore permaneas, & post morientium sudores, otiosâ disputatione contendas. Uno verbo si apertè Deum videremus revelantem, jam esset aliqua evidentia non in re. revelata, sed in revelante; sed si sit non manifestus revelans, sed manifesta revelatio: quis dubitet quoque esse aliquam evidentiam: at miraculorum patratio manifesta est revelatio; cùm conflet solum Deum miraculorum esse authorem. Cùm itaque omnis nostra fides resolvatur in Dei revelationem, & autoritatem, sequitur ita esse obscuram, ut tamen aliquam habeat evidentiam: nam manifestum est Deum non posse testificari falsum; quia Deus prima est veritas, quæ nec fallere potest, neque falli: hinc patet in fide suam quoque esse evidentiam: unde, uti diximus, Sanctus Ambrosius fidem nostram rationabilem appellat ex miraculis. Vide ergo an sit in fide incertitudo, & irrationabilitas: incertitudo quidè cùm nitatur primâ veritate

irrationabilitas: inmotivis credendi: & num bene dictum fuit à S. Prosp. si decepti sumus, à te decepti sumus, quia tanta facta sunt, ad credendorum probationem, quæ non nisi à te fieri poterunt. Tu non dubitas credere fuisse aliquando Alexandrum Maced. Regem, & eius victorias, & prælia, quia tot habes authores, qui id asserunt, quos non potes judicare ex composito mentitos esse: idque tam certum putas, quam quod oculis tuis vidisti: & quidquid tibi dicatur de vanitate famæ, & scriptorum mendaciis, non tamen potes hoc à tuo iudicio impetrare, ut dubites ea omnia vera esse: quanto magis debes credere, quæ tot miraculis, & tot testimoniis confirmata sunt? *Si testimonium hominum accipimus, majus est testimonium Dei.* Certè, uti dixit Ambrosius lib. 4. in Lucam capite 5. Si viri boni dicerent, nefas putarem non credere: Deus asserit, probat Filius, refugiens sol fatetur, tremens terra testatur, & tu postea dubitabis.

Respondeo 2. cum Sancto Ambrosio in cap. 5. epistolæ ad Romam. Ideò Deum homines per fidem regere voluisse, non per rationis evidentiam: quoniam cum mundus certâ lege, & potestate gubernetur, & regamur modo definito à Deo, homines autem, circa rationem carnis studiosi, Deum huius mundi opificem neglexerunt, Deus ut errorem auferret, & Dominum se omnium demonstraret, hoc se posse, & fecisse prædicari voluit, quod mundo impossibile est, ut qui hoc crederent, damnatis iis qui ratione mundi inflati, Deum neglexerunt, discreti salva-

rentur, Dei dominio mancipati. Eandem rationem attulit Paulus 1. Cor. cap. 1. *Nam quia in Dei sapientia, non cognovit mundus per sapientiam Deum: Hoc est postquam Deum, qui seipsum in opificio mundi, tam sapienter disposito, & in creaturarum inspectione ostendit, mundus non agnovit, quod tamen facere debuisset; Placuit Deo, per stultitiam prædicationis, salvos facere docentes: Visum est Deo aliam planè viam inire, & homines per fidem ad se allicere, eis proponendo, quæ secundum communem rationem intelligendi, videbantur reiicienda, & contraria rationi. Unde patet cur Deus non per evidentiam obiectorum homines rexerit; sed per fidem, & obscuritatem: quia enim homines in rerum evidentia cæcutierunt, per rerum revelatarum obscuritatē illuminati sūt, & sic justificata est sapiētia à filiis suis* Mat. 11. dū eos modis omnib⁹ adjuvit.

Respondeo 3. ideò Deum regere homines per fidem, ut captivantes intellectum nostrum in obsequium fidei, illum totum Deo subiiciamus, & agnoscetes imbecillitatem mentis nostræ, & divinæ sapientiæ altitudinem, Deum sic honoremus: est enim fides nostra Deo gloriosissima, propter summam ei subiectionem principalis potentiæ. Sicut enim *seruator majestatis opprimetur à gloria: Et sicut summa est superbia Deum velle comprehendere: uti summa temeritas fuit in Eudoxo, cupere Solem è propinquo intueri, quamvis sciret se eius radiis, & nimia luce consumendum: ita è contrario summa est humilitas suum intellectum per fidem subiicere.* Certè Isaias Angelos vidit coram

coram Deo faciem suam obvelare, quasi contra aspicere non auderent. Summus Sacerdos in Sancta Sanctorum ingressurus, Thymiamate nebulam faciebat, ne Arcam nudam aspiceret: Exodi 3. cum Moyse ad rubum ardentem accessisset, abscondit faciem suam: *Non enim audebat aspicere contra Deum.* Et ut agnovit Salomon in sui Templi dedicatione, cum nubes impleisset domum Domini, *habitavit Deus in nebula.* scientiæ quidem suis obiectis dominantur: at fides se subiicit suo obiecto; & hoc etiam ipsi homini honorificum est: uti enim magis honorificum est suo Regi reverentiam exhibere, quam suis servis imperare: Ita longè majus est Deo perfidem se subijcere, quam per scientias earum obiectis dominari.

Respondeo 4. cū vita æterna ad quæ homines sunt evecti, sit supra naturam ea quoque quæ ad illam ducunt, debuerunt captum nostrum superare, ut esset proportio inter finem, & media: hinc tantopere in scripturis sanctis donum fidei commendatur, & ex divinâ illustratione haberi dicitur.

Ex his omnibus patet luce clarius fidem non esse irrationalem, neque ex parte Dei, cū tot sint rationes, ob quas decuit Deum regere homines per fidem: neque ex parte hominum, qui cū tam multa credant propter hominum testimonia, multo magis credere debent quæ Deus attestatur. Nam, ut ait Sanctus Ambrosius libro 1. de Abraham capite 5. Quam in dignum ut humanis testimoniis de alio credamus, Dei oraculis de se non credamus. Et apud Sanctum Ioannem: *Si testimonium hominum*

accipimus, testimonium Dei maius est. Hoc saltem Deo concede, quod concedis hominibus.

Quærent 3. nostri Rationales: si natura earum rerum quas à nobis Deus credi voluit, talis erat, ut à nobis non aliter sciri possent, quam per fidem; an non fatius fuit ea à nobis penitus ignorari, quam ita sciri; cū hoc non sit scire, sed ignorare: præsertim cū eius generis cognitio nobis sit inutilis. Quid enim iuvat ita scire ut nescias: deinde quid juvat ad opus hoc scire, verbi gratia, tres esse in Deo personas: Filium procedere per viam intellectus, & in naturæ similitudinem, & per veram, & propriè dictam generationem: Tertiam verò personam tantum procedere, idque per viam voluntatis, & per amoris: & alia innumera eiusmodi, quæ nobis credenda proponuntur.

Vide quò progrediatur prudentium, & sapientium mundi temeritas, qui ut ait Sanctus Ambrosius in cap. 5. epistolæ ad Roman. Audaciâ verborum, terrenis armis, contra cælestia dimicant, & carnalibus adversus spiritualia; & prudentes se dicere non erubescunt, quasi humana prudentia Dei sapientiam superarit. Sed ut ad hanc objectionem respondeamus, atque ut omne os obstruatur.

Respondeo id à Deo sapientissimè factum fuisse, multas ob causas.

Et primò quidem, ut mens nostra supra se & omnia humana ad divina erigeretur: si enim Deus non ea proponeret, quæ captum humanum excedunt, mens sursum non se attolleret: sed in suo gradu, & infima sorte maneret, neque.

neque ad Dei visionem disponderetur: fides enim supernaturalium, media est inter cognitionem naturalem, & visionem beatificam: unde proportionem habet, & cum statu huius vitæ, & cum fine, ad quem hæc vita medium est.

Secundo, subiiciendus fuit noster intellectus divinæ sapientiæ, etiam in rebus quæ nobis veniunt, & in Dei gubernatione, ut crederemus omnia à Deo fieri sapientissimè, nec adversus eum murmurarem, si bonis adversa, impiis prospera eveniât; ipse enim sapientissimè omnia disponit. Quidquid enim vel permittit, vel decernit, id facit, vel ut peccata puniat, vel ut nos ad bonum excitet. Cùm itaque in rebus nobis propositis, intellectum subiecerimus, ut credamus: idem quoque in Dei gubernatione faciemus. Quod autem dictum est, per fidem nos ita scire, ut nesciamus, bonum sensum habere potest, & malum: bonum quidem si intelligamus, in fide simul esse certitudinem, & obscuritatem; hæc enim est natura fidei, quæ, ut ait Sanctus Petrus in sua secunda epist. cap. 1. *Est instar lucernæ in caliginoso loco, donec dies elucescat*: lucerna est, quia lucet: sed lucernæ lumen habet aliquid obscuritatis; pars enim loci illuminatur, pars relinquitur in tenebris; unde dicitur lucere in caliginoso loco. Præterquam quod in rebus quæ credendæ proponuntur, est semper aliquid quod Deus revelavit, & hoc Deus nos scire voluit: & est aliquid quod non revelavit, & illud voluit nos ignorare. Ita de æterna Verbi generatione loquens Sanctus Ambrosius lib. 4. in lucam cap. 5. Non licet mihi scire quemadmodum natus sit;

non licet tamen nescire quod natus sit. Seriem generationis ignoro; sed auctorem generationis agnosco: non interfuimus cùm ex Patre filius nasceretur, sed interfuimus cùm à patre Filius Dei diceretur: si Deo non credimus, cui credemus? Ita aliquos esse prædestinatos, & alios reprobatos sine Dei iniustitia fides docet; cur autem hos elegit, & non alios, hoc ab hominibus ignorari voluit: unde Pauli exclamatio Roman. 11. *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & investigabiles viæ eius! Quis cognovit sensum Domini, & quis consiliarius eius fuit?* Ita cùm plurima de extremo Iudicio revelasset, noluit tamen nos scire diem Iudicij. Et ferè in omnibus rebus fidei, quædam à nobis sciri voluit, alia autem ignorari: & in illis, uti dixit Sanctus Ambrosius lib. 1. de vocatione Gentium cap. 7. Quæ Deus occulta esse voluit, scrutanda non sunt; quæ autem manifesta fecit, non sunt negligenda, ne in illis illicitè curiosi, & in istis damnabiliter inveniamur ingrati. Dixi quoque illud quod dictum est, fidem esse ignorantem, malum sensum habere posse, quasi quod fide teneremus, incertum sit atque dubium, cùm fides quavis scientiâ certior sit atque indubitator: unde eam ita definit Theodoret. ser. 1. de Græc. affect. Circa id quod verè est animi adhæsiō, & constantia. Et sanè quis pro scientiis & pro Philosophorum dogmatibus, sua deserere, & rebus omnibus nunciū dare voluit? Sed quis tormenta pati, quis unquam mori voluit, cū pro fide tuenda innumeri Martyres mortui sint.

Jam

Jam quod dictum est fidei cognitionem esse inutilem, sine ratione dictum est; nam sive agatur de cognitione, sive de opere, ad utrumque fides utilissima est: ad cognitionem quidem, quoniam, uti diximus ex S. Ambrosio lib. 4. in Lucam, cap. 5. Quod mens humana rationis investigatione comprehendere non potest, fidei plenitudo complectitur. Ad opus autem; quia hanc rerum serie, in omni fide etiam humana, agnoscit Theodor. serm. 1. ut cognitionem fides præcedat; subsequatur autem fidei cognitio, hanc autem subeat appetitus, postremo rei appetitum, & functio, & actio subsequatur: par est enim ut prius credat, qui velit addiscere, partaque cognitione, moveri aliquo appetitu; motum denique, ac impulsus, aggredi aliquid ac peragere. Et ideo fidem divinam, hoc est, quam Deo credimus appellat, ut iam dictum est, S. Ambr. l. 1 de vocat. Gentium cap. 8. bonæ voluntatis, & justæ actiones genitricem. Itaque Deus prius in intellectu motum excitat fidei, quam motum voluntatis: quasi ex fide omnes motus in voluntate excitarentur. Nam timor Dei sequitur fidem, quam Deum credimus omnium malorum actuum vindicem, & punitorem. Spes sequitur fidem, quam ipsum credimus Redemptorem, & remuneratorem: amor, quo credimus esse summum bonum, & summè perfectum: & ita in aliis. Jam omnia præclare facta sequuntur fidem: hinc Apostolus Paulus ostendit Hebr. 11. Veteres omnes nihil egisse eorum quæ admiramur, nisi per fidem: itaque fidei attribuit, quod Abraham vir tantus evaserit. *Fide* (inquit)

qui vocatur Abraham, obediit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem, & exiit nesciens quid iret: fide remoratus est in terra repromissionis, tanquam aliena, in casulis habitando, cum Isaac, & Jacob coheredibus repromissionis eiusdem: expectabat enim fundamenta habentem civitatem, cuius artifex & conditor Deus. Deinde: Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum offereret, qui susceperat repromissiones, &c. arbitratus quia & à mortuis suscitare potens est Deus; unde eum & in parabolam accedit. Fide & de futuris benedixit Isaac Jacob, & Esau. Fide Jacob, moriens, singulos filiorum Joseph benedixit, & adoravit fastigium virgæ eius. Fide Joseph, moriens, de profectioe filiorum Israël memoratus est, & de ossibus suis mandavit. Eodem modo fidei attribuit, quæcumque à Moysè peracta sunt. Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filia te Pharaonis: &c. fide reliquit Egyptum, non veritus animositatem Regis: invisibilem enim tanquam videns sustinuit. Fide celebravit Pascha, & sanguinis effusionem, ne qui vastabat primitiva, tangeret eos: fide transierunt mare rubrum tanquam per aridam: & alia plurima quæ recenset, ut scias fidem bonæ actionis esse genitricem: unde non mirum si moneat Apostolus Ephes. 6. *Vt in omnibus sumamus scutum fidei; quia in omnibus agendi occasionibus, se se fides interferit: v. g. occurrunt divitiæ: veniat statim in mentem quod Christus dixit: Impossibile est divitem salvari, Væ vobis divitibus? Divitias esse spinas, & alia eiusmodi à Christo, & ab Apostolis dicta, quæ in fidei materiam transierunt: Titillant voluptates: Veniat in mentem illud Apocalypseos: Quantum in delitiis fuit, tantum date illi tormentum.*

Offert se tibi pauper : *Quod uni ex minimis fecistis, mihi fecistis.* Occurrunt afflictiones : veniat in mentem quod dixit Sanctus Petrus in sua Prima epistola capite 4. *Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis; quoniam quod est honoris, gloria, & virtutis Dei, & qui est spiritus, super vos requiescit.* Et Sanctus Jacobus in sua epistola cap. 1. *Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in varias tentationes incideritis.* Veniat in mentem quod Christus dixit Matth. 5. *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Beati estis cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me; gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis : Sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt ante vos.* Vel illud Psalm. 90. *Cum ipso sum in tribulatione.* Sicut itaque honoras species sacramentales ob corporis Christi praesentiam : ita & afflictiones plurimum aestimare debes, & eos qui illas patiuntur, quoniam habent Deum praesentem, & Spiritum Sanctum ut ait Sanctus Petrus : *Et qui est eius spiritus, super vos requiescit.* Eadem ratione procedere debes in caeteris rebus, in omnibus eventibus, in omnibus negotiis : nam ubique nobis opitulari potest. Hinc rerum omnium despicientia, rerum futurarum desiderium, amor caelestium, vita neglectus, spes immortalitatis, difficultatum victoria, securitas in periculis, praeclearum facinorum susceptio.

Inde agnoscimus veram causam, cur inter Christianos raræ sint virtutes eximiae ; scilicet quia fides est paucorum : nam & si plures appellentur fideles, quoniam multi Christianam fidem profitentur, tamen si illi tantum sunt fideles, qui fidem habent, paucissimi sunt qui dici possunt, & appellari fideles. Et jam pridem querela est summorum virorum, nullam esse inter homines fidem Christianam : ac illud tempus advenisse, de quo Christus Lucae 18. *Filius hominis veniens, putans inveniet in terra fidem?* Nam ut omittam innumeros quotidie oriri errores, atque haereses quotidie pullulantes, quæ efficiunt, ut admodum pauci dici debeant fideles ; inter eos qui orthodoxi vocantur, quot sunt, qui fidem habeant? Quot operantur ex fide, uti suarum actionum principio. Quot vivunt secundum principia fidei, & divinae axiomata veritatis? quot secundum religionis nostræ principia? *Non contemplantibus nobis, quæ videntur, sed quæ non videntur, quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ non videntur, aeterna.* Tu si verè, quæ Christiana fides docet crederes, itane viveres, ut facis? Ex duobus alterum est necessarium, aut ut non credas, aut si credis, ut insanias: Nam ut ait S. Jacobus. *Ostende mihi fidem tuam sine operibus: quasi dicat. Opera sequi fidem : & postea ex ambobus oriri beatitudinem. Ad quam nos perducet Jesus Christus.*
Amen.